

Ideologiernes kamp

– kampen om det gode samfund

Ideologiernes kamp – kampen om det gode samfund er en grundbog om det 20. århundredes ideologiske kampe. Bogen er målrettet ungdomsuddannelserne og dækker kernestoffet for tidsperioden 1914-1989.

Bogen er bygget op i en række temakapitler med indlagte kildesekvenser, der kan bruges isolerede eller læses fortløbende. Der er indarbejdet projektforsøg, hvor eleven kan arbejde med nogle af de arbejdsmetoder, der er nævnt under overskriften Projektorienteret historieundervisning. Derudover indeholder bogen også afsnit om historie som videnskab, historisk metode, synopsis og materialebrug.

Peter Frederiksen er historiker og har skrevet en række undervisningsbøger til historie i ungdomsuddannelserne, bl.a. *Det tredje Rige – Fællesskab og forbrydelse* og *Vietnam – fra drage til tiger*.

systemtime ▶

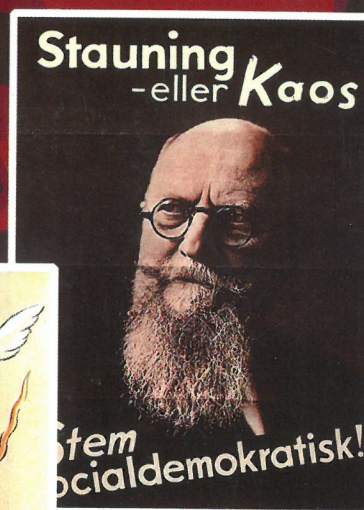
ISBN 978-87-616-6303-0

9 788761 663030

Peter Frederiksen

Ideologiernes kamp – kampen om det gode samfund

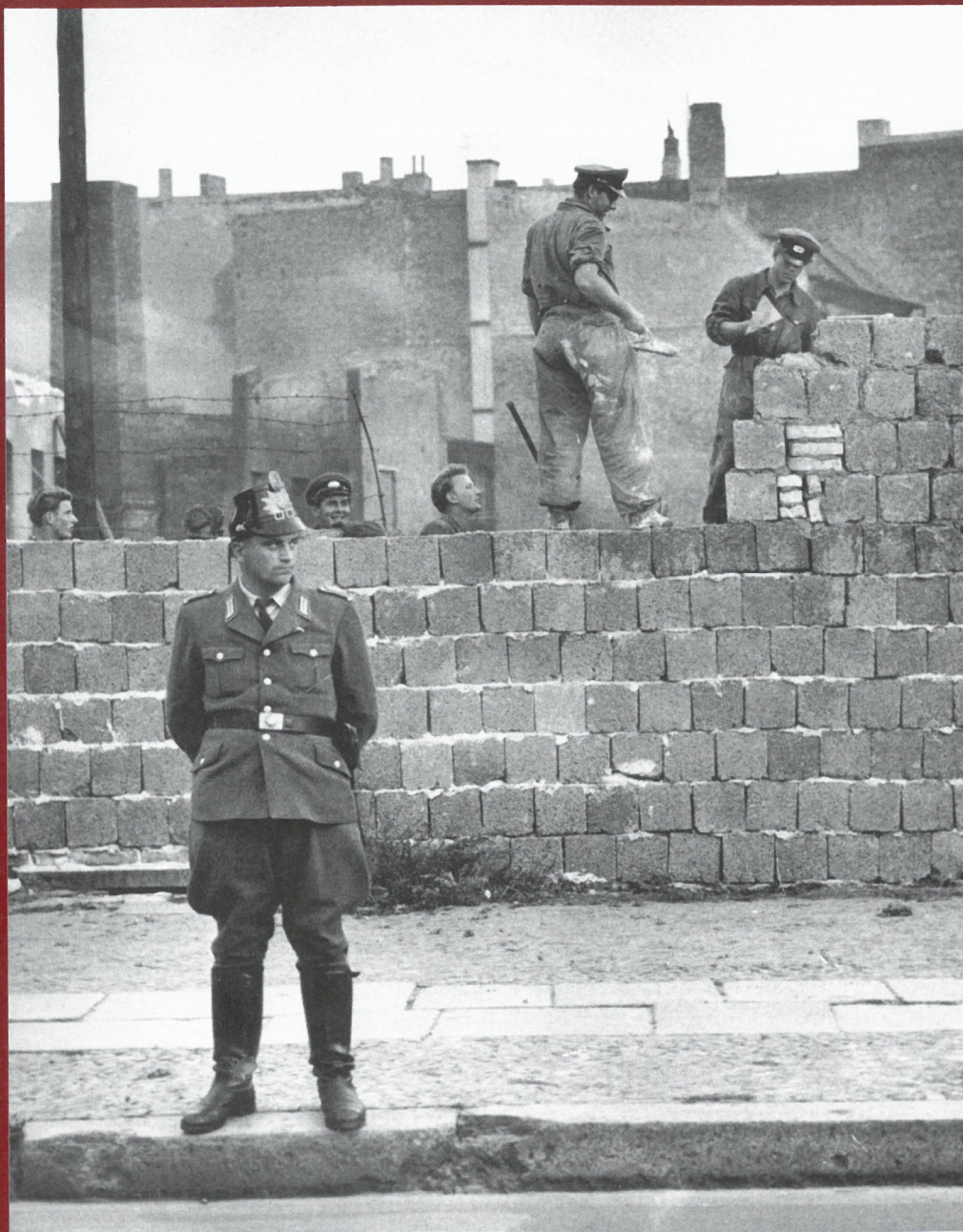

Peter Frederiksen

Ideologiernes kamp

Kampen om det gode samfund

systemtime ▶

Soldater holder vagt under opførslen af Berlimmuren, 1961

7. Den kolde krig – Den ideologiske krig

Efter den Anden Verdenskrigs afslutning i 1945 udviklede der sig en ideologisk krig mellem vestblokken og østblokken, der hver repræsenterede to forskellige ideologiske systemer. I denne kolde krig kæmpede supermagterne USA og Sovjetunionen om sine allierede og flere steder i verden kom det til en skyggekrig, hvor de to supermagter trak i trådene.

De to verdenskrige (1914-1918 og 1939-1945) var to meget forskellige krige, men set i et større perspektiv kan de opfattes som én lang krig afbrudt af tyve års våbenhvile.

Anden Verdenskrig havde kostet mere end 50 millioner mennesker livet, det var fem gange så mange som under Første Verdenskrig. Dertil kom de materielle ødelæggelser, der var meget omfattende på grund af de nye former for krigsførelse. Efter Første Verdenskrig var der usikkerhed og desillusion over verdens tilstand; hvordan kunne staterne kaste sig ud i en så ødelæggende krig og befolkningerne kunne ikke se en sammenhæng mellem krigens omkostninger og de mange døds ofre. I 1945 da Anden Verdenskrig sluttede så mange krigen som nødvendig for at stoppe de diktaturstater, der havde udfordret demokratiet i mellemkrigsårene.

Anden verdenskrigs ideologiske fronter

Hovedfronterne i Anden Verdenskrigs første fase fra 1939-1941 var en kamp mellem to hovedideologier, der udsprang af mellemkrigstiden.

På den ene side var der de "gamle" demokratier (England og Frankrig), der støttede sig til kapitalismen. På den anden side, de nye fremstormende autoritære systemer, der i Italien og Tyskland, udfordrede "de gamle" demokratier med ideologisk nytænkning, der kom til udtryk i fascismen/nazismen.

Fra 1941 ændrede dette billede sig idet USA og Sovjetunionen trådte ind på Englands side. USA var kapitalistisk, men stod for en nyere og mere liberal holdning, der tydeligst kom til udtryk i ønsket om staternes frie bestemmelsesret og anti-kolonialis-

me. Ifølge den amerikanske opfattelse skulle stater ikke være knyttet økonomisk sammen men derimod skulle alle døre være åbne. USA ønskede "den åbne dørs"-politik.

De kapitalistiske allierede blev dog primært udfordret af det kommunistiske Sovjetunionen, der for at få sine vestallieredes støtte i krigen, lagde den ideologiske retorik om verdensrevolution væk. Derved blev kampen mod fascismen ikke ført af en række ideologisk ens stater, hvilket ikke var det helt store problem under krigen, men blev det i krigens afsluttende fase, hvor freden og fremtiden skulle forhandles på plads.

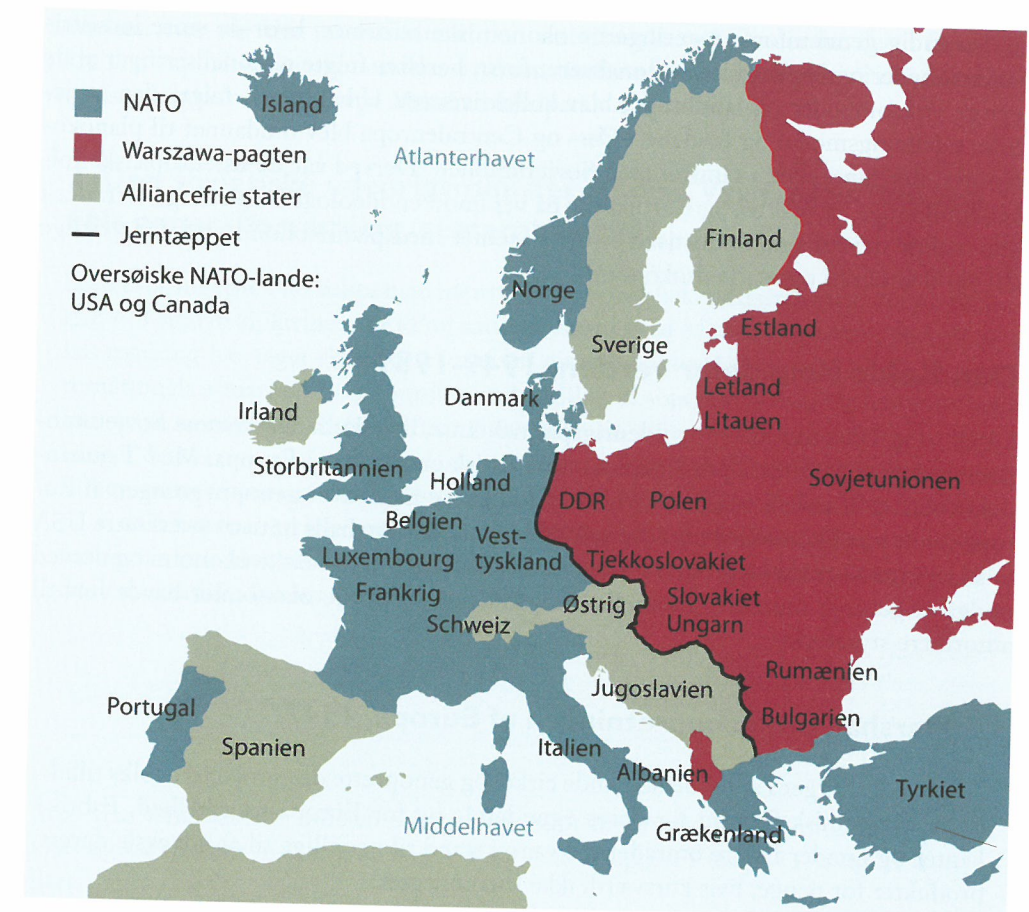
Modsætningen mellem de allierede

Den sejrende alliance i Anden Verdenskrig holdt kun, indtil Tyskland kapitulerede i maj 1945. Snart herefter viste de allieredes fællesskab at slå revner. Verdenskrigen havde medført, at antallet af stormagter var skrumpet voldsomt ind. Tyskland, Japan og Italien var afgørende blevet slået, og Frankrig var blevet sat ud af kraft allerede i krigens første år. Tilbage stod de tre allierede, der havde ført krigen til ende: USA, Sovjetunionen og England.

De tre store, som de tre allierede blev kaldt, var dog lang fra lige store. Især USA's styrke var overvældende; USA havde ført krig både i Europa og i Asien og var ikke selv blevet ramt af krigens ødelæggelser. Den amerikanske økonomi var stærk og USA havde monopol på atombomben, som havde vist sit virke over Japan i august 1945. Ideologisk nærede USA tætte bånd til England og stod som eksponent for demokrati og kapitalisme – de værdier som mange havde kæmpet krigen for at vinde. Englands status som stormagt var dog langt fra så imponerende som USA's. Selvom England så stærk ud med deres store imperium af kolonier, så var produktionsapparatet forældet og Englands storhed syntes at høre en anden tid til.

Overfor England og USA stod Sovjetunionen, der ideologisk var både anti-demokratiske og anti-kapitalistisk. Ideologisk stod Sovjetunionen stærkt i 1945 idet kommunistpartier overalt i Europa havde spillet en central rolle i de fleste nationale modstandsbevægelser under krigen. Mange mente desuden at man burde lade sig inspirere af den sovjetiske planøkonomi, eftersom den fri konkurrence havde ført til den økonomiske verdenskrise. Til trods for at Sovjetunionen havde lidt betydelige tab materielt og menneskeligt under krigen stod Sovjetunionens leder, Josef Stalin, stærkt. Han havde formået at styre landet gennem en udmarvende krig med hen ved 20 millioner dræbte russere, og i modsætning til England, der i realiteten havde været stærkt afhængig af amerikansk bistand, havde Sovjetunionen ved egen kræft formået at drive den tyske hær tilbage fra russisk territorium, og gennemføre fremstød dybt ind i Centraleuropa.

I sommeren 1945 stod Sovjetunionen som befrier af hele Øst- og Centraleuropa og den østlige del af Tyskland. Det blev afgørende for den fredsordning som de allierede indgik i sommeren 1945 i Postdam uden for Berlin.

Nato og Warszawa-pagten

Østeuropa sovjetiseres

I 1943 da USA og England befriede Italien blev alle sovjetiske ønsker om medindflydelse afvist. I Stalins logik betød det, at de lande som Sovjetunionen befriede i 1944-45 skulle underlægges sovjetisk indflydelse.

I de befriede lande i Øst- og Centraleuropa blev der dannet brede samlingsregeringer, hvor kommunistpartierne fik en central rolle i form af ministerposter. I 1946-47 voksede kommunistpartierne indflydelse på bekostning af andre partier i de nationale regeringer, og de socialdemokratiske partier blev slået sammen med kommunistpartierne i socialistiske enhedspartier. Dette var en ideologisk konstruktion, der forenede to forskellige retninger inden for socialismen, den revolutionære (kommunistpartierne) og den reformerte (socialdemokratierne). I realiteten var det et dække over, at kommunistpartierne fik monopol på regeringsmagten.

Samtidig gennemførte regeringerne økonomiske reformer, hvor de store industri-virksomheder og banker blev nationaliseret først, herefter fulgte nationaliseringer af de øvrige virksomheder og landbruget blev kollektiviseret. Udviklingen fulgte den sovjetiske udviklingsmodel og landene i Øst- og Centraleuropa blev omdannet til planøkonomier, der fungerede i samspil med Sovjetunionen. Derved var de østeuropæiske folkedemokratier en realitet og Europa var på vej imod en ideologisk opdeling, hvor der i den østlige del var kommunistiske etpartisystemer med planøkonomi og i den vestlige del var demokrati og markedsøkonomi.

Den Kolde Krig deler verden, 1949-1989

I 1947 slog USA ind på en ny udenrigspolitisk linje, der skulle inddæmme Sovjetunionen og derved forhindre yderligere kommunistisk ekspansion i Europa. Med Truman-doktrinen og Marshall-hjælpen involverede USA sig nu aktivt i genopbygningen af Europa vendt imod kommunismen. På udenrigsminister Marshalls initiativ iværksatte USA et kæmpemæssigt hjælpeprogram for at sætte skub i den europæiske økonomi og derved undgå at gentage mønstret fra mellemkrigstiden, hvor svage økonomier havde ført til autoritære styreformer.

1. Marshall om genopretningen af Europa, 1947

Lægemidlet ligger i at bryde den onde cirkel og genoprette de europæiske folks tillid til en økonomisk fremtid for deres egne lande og for Europa som helhed. Fabrikker og bønder i store områder må være i stand til og villige til at udveksle deres produkter for penge, hvis kursværdi ikke kan anfægtes.

Bortset fra den demoraliserende virkning rundt om i verden og mulighederne for forstyrrelser, der opstår som resultat af vedkommende folks fortvivlelse, skulle konsekvenserne for USA's økonomi være åbenbar for alle.

Det er fornuftigt, at De forenede Stater gør, hvad de er i stand til, for at verden kan vende tilbage til normal økonomisk sundhed, uden hvilken der ikke kan være nogen politisk stabilitet og ingen sikker fred.

Vor politik er ikke rettet mod noget land eller nogen politisk lære, men mod hungersnød, fattigdom, fortvivlelse og kaos. Dens mål skulle være en genoplivelse af den arbejdende økonomi i verden, som tillader opkomsten af politiske og sociale betingelser for eksistensen af frie institutioner.

George Marshall: Marshall Plan-talen, Harvard University, 5/6-1947. Oversat af Svend Aage Bay i: Kilder til belysning af forholdet mellem Sovjetunionen og vestmagterne 1945-1955. Gyldendal, 1971.

Sovjetunionen var klar modstander af den amerikanske politik, der havde til formål at sikre den kapitalistiske økonomiske struktur, derfor afstod regeringerne i de centraleuropæiske lande fra at modtage Marshall-hjælpen.

2. Den sovjetiske udenrigsminister Andrei Vyshinskys tale ved FNs generalforsamling, september 1947

Som erfaringerne i de sidste måneder har vist, betød bekendtgørelsen af denne doktrin (: Truman-doktrinen og i den sammenhæng også Marshall-planen), at Amerikas regering har taget skridt hen imod en direkte opgivelse af principperne om internationalt samarbejde og koordineret handling af supermagterne, og hen imod et forsøg på at påtvinge andre uafhængige stater sin vilje, idet den samtidig åbenlyst bruger de økonomiske ressourcer, der bliver uddelt som nødhjælp til trængende nationer, som et instrument til politisk pression. (...) Desuden er denne plan et forsøg på at dele Europa i to lejre og, med hjælp fra England og Frankrig, at fuldende etableringen af en blok af adskillige europæiske lande, der er fjendtligsindede over for de demokratiske lande i Østeuropa og specielt mod Sovjetunionens interesser.

Andrei Vyshinsky: Tale ved FNs Generalforsamling. Fra Odd Arne Westad og Jussi M. Hanhimäki: The Cold War: A History in Documents and Eyewitness Accounts. Oxford University Press, 2003. Oversat af Jeanett Nielsen.

Med den amerikanske inddæmningspolitik som modtræk til Sovjetunionens politik i Øst- og Centraleuropa var Den Kolde Krig med et opdelt Europa i Øst og Vest en realitet.

I 1949 fik også Sovjetunionen atomvåben, og derved blev udsigten til et væbnet opgør mellem de to supermagter, USA og Sovjetunionen, et uhyggeligt fremtids senarie. En krig med atomvåben kunne ende med udslettelse af alt liv på jorden. Dette skrækbillede blev mere og mere nærværende i takt med den oprustning af supermagternes atomvåben, der fandt sted under hele Den Kolde Krig. Netop skrækken for anvendelsen af atomvåben blev brugt i måden, hvorpå supermagterne og deres allierede forsøgte at løse regionale og internationale konflikter på.

I adskillige lokale konflikter under Den Kolde Krig, stod USA og dets allierede, der i 1949 var organiseret i NATO bag den ene part, mens Sovjetunionen og dets allierede, fra 1955 organiseret i Warszawa-pagten, støttede den anden part.

Fra multipolaritet til bipolaritet

Hvor der ved Anden Verdenskrigs begyndelse i 1939 havde været adskillige stormagter, var der i perioden 1949-1989 kun to, nemlig USA og Sovjetunionen. Stormagtssituationen var blevet bipolar (der betyder to modpoler) og Den Kolde Krig kaldes derfor

også for bipolaritetens tidsalder. Aldrig tidligere i historien havde verden oplevet en så markant opdeling mellem to divergerende ideologier, på den ene side kommunismen og på den anden side kapitalismen. Nok var konflikten i 1930'erne også præget af en opdeling af samfund i forskellige, modstridende ideologier, men under Den Kolde Krig var skellet mellem de to hovedideologier mere skarpt, og fronterne tydeligere trukket op på hver sin side af jerntæppet, som den tidligere engelske premierminister kaldte den usynlige ideologiske grænse som skar sig ned gennem Europa.

3. Churchill om jerntæppet gennem Europa, tale i Fulton, USA 6. marts 1946.

En skygge er faldet hen over de skuepladser, som så nylig blev oplyst af den allierede sejr. Ingen ved, hvad Sovjet-Rusland og dens kommunistiske internationale organisation har til hensigt at gøre i den nærmeste fremtid, eller hvor grænserne er – om der er nogen – for deres ekspansive omvendelsestendenser. (...)

Fra Stettin (: den nuværende polske by Szczecin) i det baltiske til Triest i det adriatiske område har et jerntæppe sænket sig gennem kontinentet. Bag denne linie ligger hovedstæderne i alle Central- og Østeuropas gamle stater. Warszawa, Berlin, Prag, Wien, Budapest og Sofia, alle disse berømte byer og folkene rundt om dem ligger i, hvad jeg må kalde Sovjetsfæren, og alle er de under en eller anden form underkastet ikke blot sovjetindflydelse, men et meget højt og i mange tilfælde voksende mål af kontrol fra Moskva.(...)

Kommunistpartierne, som var meget små i alle disse østlige stater i Europa, er blevet hævet til en fortrinsstilling og til en magt langt ud over deres antal og søger overalt at vinde den absolutte kontrol. Politiregeringer har taget overhånd næsten overalt.

Winston Churchill: Jerntæppe-talen på Westminster Collegem Fulton, Missouri, 6/3-1946. Oversat af Svend Aage Bay i: Kilder til belysning af forholdet mellem Sovjetunionen og vestmagterne 1945-1955. Gyldendal, 1971.

Stalin så med mistro på Churchills udlægning af Sovjetunionens stigende indflydelse i Østeuropa. For Stalin var det vigtigt, at huske på, at Sovjetunionen havde lidt store tab under krigen pga. den tyske besættelse, der varede fra 1941 og tre år frem. Her mistede Sovjetunionen millioner af landsmænd, og det fik Sovjetunionen til at definere sin sikkerhedspolitik.

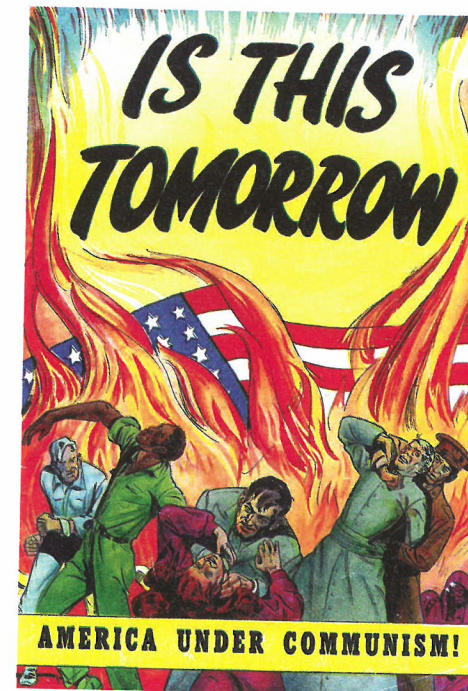
4. Stalin om Sovjetunionens sikkerhed, interview 16. marts 1946

Det er muligt, at visse kredse prøver at skubbe det sovjetiske folks ofre, som sikrede befrielsen af Europa fra Hitlers åg, ud i glemslen.

Men Sovjetunionen kan ikke glemme dem. Man kan derfor spørge, hvad overraskende der kan være i, at Sovjetunionen i et ønske om at garantere sin sikkerhed i fremtiden prøver at opnå, at disse lande (i Østeuropa) har regeringer, der er loyale imod Sovjetunionen? Hvordan kan man, uden at have mistet sin sunde fornuft, betegne disse fredelige bestræbelser fra Sovjetunionens side som "ekspansionistiske tendenser"?

Interview med Josef Stalin, Pravda, 16/3-1946. Fra Odd Arne Westad og Jussi M. Hanhimäki: The Cold War: A History in Documents and Eyewitness Accounts. Oxford University Press, 2003. Oversat af Jeanett Nielsen.

Begge parter i Den Kolde Krig nærede stærk mistro til hinanden og på begge sider af jerntæppet foregik, der en ideologisk krig, der dæmoniserede modparten, hvilket kom til udtryk gennem en ensidig og stærk propaganda.

Eksempler på amerikanske propagandaplakater

Kold krig på hjemmefronten

Trumandoktrinen i 1947 afspejlede en amerikansk selvtillid, der gennem særligt Den Kolde Krigs første fase indimellem blev til nationalt overmod og chauvinisme. Mange amerikanere var overbeviste om, at resten af verden frivilligt og med taknemmelighed ville forme sig efter amerikansk forbillede.

Den fremstormende kommunisme satte mange amerikanere i tvivl om USA's rolle i verden og som ideologisk korsridder. Historisk har der altid i USA været en rivalisering mellem det nationale og det internationale udsyn, husk på, at USA helt frem til 1941 (med en enkelt undtagelse under Første Verdenskrig) havde ført en isolationistisk udenrigspolitik. Tanken om, at USA skulle holde sig for sig selv var uddøende efter krigen, men havde fortsat sine tilhængere. I takt med at de amerikanske værdier blev udfordret af kommunismen, vendte mange amerikanere blikket mod politikere og den amerikanske administration. Når kommunismen var på fremmarch overalt måtte den logiske forklaring være, at der var forrædere i egne rækker – den amerikanske regering og samfundets elite måtte være infiltreret af kommunister og deres medløbere.

I spidsen for denne konspirationstanke stod den republikanske opposition til den demokratiske præsident, Truman. En ledende skikkelse i dette antikommunistiske korstog var den republikanske senator, Joseph McCarthy, der fra 1950 til sit politiske fald i 1954 sendte en strøm af beskyldninger mod alt fra amerikanske filminstruktører til generaler og ledende ministre. Det var en sand heksejagt, der førte til en voldsom stigmatisering af udsatte befolkningsgrupper, der ikke nærede sympatier for kommunismen, men som blot brugte deres ytringsfrihed til at sætte spørgsmålstegn ved det amerikanske samfund. McCarthyismen blev en skamlet på det demokratiske samfund.

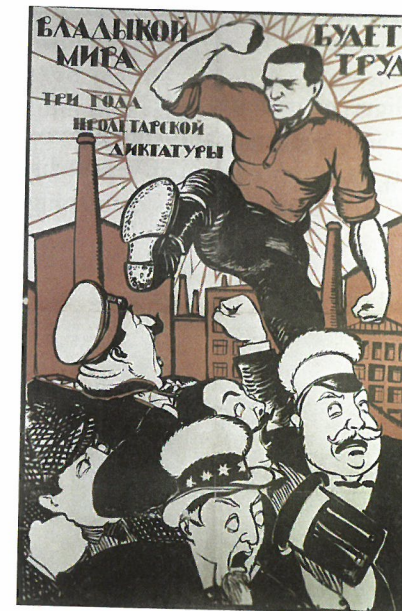
På den anden side af jerntæppet foregik der en ligeså ensidig kamp mod de systemkritikere, der stillede spørgsmålstegn ved den sovjetiske samfundsmodel. Flere russiske forfattere, fx Aleksandr Solsjenitsyn skrev kritiske bøger om Sovjetkommunismen og fysikeren Sakarov udtalte sig ligeledes kritisk, hvilket førte til husarrest og landsforvisning. I Sovjetunionen og i det østeuropæiske satellitstater havde man ikke ytringsfrihed, og systemkritikerne blev derfor fjernet fra offentligheden, som der er tradition for i et hvert diktatur.

Den Kolde Krig bliver koldere

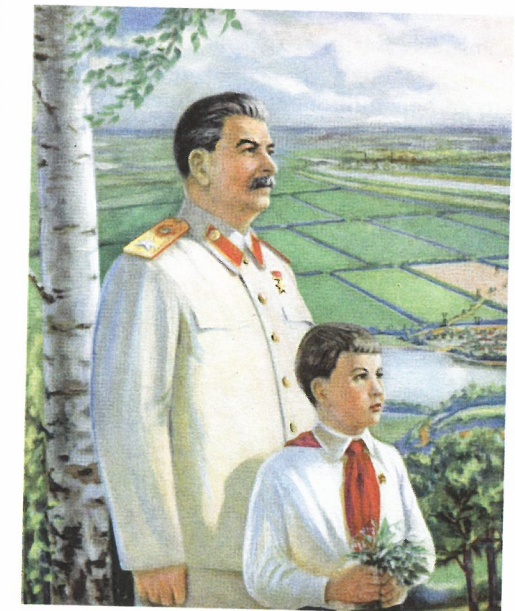
Den første store konfrontation, der involverede begge supermagter, var krigen i Korea 1950-53. Det blev Den Kolde Krigs første "stedfortræderkrig", hvor USA og dets allierede forsvarede Sydkorea mod det fremstormende kommunistiske Nordkorea, der fik støtte fra Sovjetunionen og det nye, kommunistiske Kina. Det blev til direkte konfrontationer mellem de amerikanske soldater og nordkoreanske soldater, og krigen rasede frem og tilbage inden den sluttede med et fortsat delt Korea i 1953.

Selvom der under Koreakrigen var frygt for at konflikten skulle optrappes og ende med en atomkrig var frygten ikke velbegrundet, dertil var Sovjetunionen for perifært indblandet og atomvåbenarsenalet for spinkelt.

Frygten for en atomkrig var derimod mere overhængende, og reel i 1962 da USA ville forhindre Sovjetunionen i at opstille atommissiler i Cuba. En amerikansk blokade og seriøse diplomatiske forhandlinger mellem parterne forhindrede til alles lettelse en militærkonfrontation. Når frygten for en atomkrig var mere reel i 1962 end i 1950-53 hænger det sammen med at Sovjetunionen i 1957 satte verdens første satellit "Sputnik", i kredsløb om jorden. Sputnik sendte chokbølger gennem USA, dels fordi den demonstrerede, at Sovjetunionen nu havde den fornødne teknologi til at anvende kernevåben over lange afstande, dels fordi de fleste amerikanere havde taget det som en selvfølge, at USA var teknologisk langt foran andre.

Sovjetisk propagandaplakat: En arbejder tramper på kapitalismen

Sovjetisk propagandamaleri med Stalin

De to tysklende

Som følge af den ideologiske opdeling af Europa var Tyskland blevet delt i to stater i 1949. I Østtyskland (DDR) sad kommunistpartiet tungt på magten og i Vesttyskland (BRD) blev der opbygget et liberalt, demokratisk forbundsstat. Berlin lå som en lille ø inde i Østtyskland og som Nazitysklands tidligere hovedstad var byen underlagt de fire besættelsesmagter fra Anden Verdenskrig. Byen var opdelt i tre vestlige zoner, der blev

kontrolleret primært af USA og udgjorde den vestlige del af byen, og en østlig zone, der blev kontrolleret af Sovjetunionen.

Natten mellem den 12. og 13. august 1961 rullede de østtyske sikkerhedsstyrker pig-tråd ud i Berlins gader, der hvor byen delte sig mellem den østlige og den vestlige zone. I dagene der fulgte begyndte man at bygge den fire meter høje mur gennem byen. "Den anti-fascistiske beskyttelsesmur" kaldte de østtyske ledere muren og erklærede, at det var nødvendigt at standse den vestlige undergravende virksomhed for at få ro til at opbygge det kommunistiske samfund. Den rigtige årsag til at østtyskerne opførte muren var en helt anden.

Fra 1949 til 1961 flygtede næsten tre millioner mennesker fra Østtyskland, hvilket er ca. 200.000 mennesker om året. Det drejede sig primært om unge, veluddannede personer, der skulle være med til at sikre fremtiden for den unge østtyske stat. Det var derfor et voldsomt problem for Østtyskland, og flugtproblemet var særligt koncentreret i Berlin. Østtysklands ydre grænser til Vesttyskland var sikret med hegn og ekstra patruljer, men i selve Berlin var grænserne åbne.

For de to en halv millioner vestberlinere var det naturligvis en underlig oplevelse, at bo i en by, der var omgivet af det kommunistiske Østtyskland, hvor man kun kunne komme fra med lukkede togvogne eller på få, særlige flyruter. Opretholdelsen af Vestberlin var dog vigtig for Vesttyskland og for Vestblokken i det hele taget, og byens befolkning

Grænsesoldater i Berlin, 1961

nød derfor godt af en række privilegier. Østtyskerne derimod så på den vestlige del af byen som et prangende udstillingsvindue af kapitalismens mange goder. I modsætning til i Østtyskland, hvor vareudbuddet var begrænset, fandtes alt tilsyneladende i vest.

Borgerne i Berlin kunne frem til Berlinmurens opførelse frit færdes mellem de forskellige zoner, men østtyskerne kunne ikke købe varer i vest da de kun havde Ostmark, der var den særlige østtyske valuta. D-mark som blev brugt i Vesttyskland og i Vestberlin havde de ikke adgang til. Det var derimod nemt for østtyske borgere at bruge Vestberlin som flugtsvej til Vesttyskland.

Denne flugt kunne ikke stoppes med den kommunistiske stats fortræffeligheder og derfor så den østtyske ledelse ingen anden udvej end at bygge Berlinmuren mellem de to bydele. Forbindelsen til familie og venner på den anden side blev totalt afbrudt. I 28 år kom familier til at leve adskilt uden kontakt til hinanden på hver deres side af Muren.

Berlinmuren blev et symbol på Den Kolde Krig og i den vestlige propaganda blev Berlinmuren fremstillet som en falliterklæring for det kommunistiske samfund – det samfund, der fremstillede sig selv som alle samfunds fuldbyrdelse og lykke for sine borgere, måtte sætte en stor mur op for at forhindre, at de flygtede. Det var klar tale: Berlinmuren var symbolet på kommunismens undertrykkelse.

Undre sit besøg i Vestberlin i 1963 forsikrede den populære amerikanske præsident, John F. Kennedy, at Vesttyskland og Berlins borgere havde USA og den vestlige verdens støtte.

5. Tale af den amerikanske præsident Kennedy i Berlin, 26. juni 1963

Jeg er stolt af at komme her til byen på invitation fra jeres navnkundige borgmester, som verden over er blevet symbol på kampanden i Vestberlin. Og jeg er stolt over at komme til forbundsrepublikken sammen med jeres ærede kansler, som i så mange år har forpligtet Tyskland på demokrati og frihed og fremskridt. Og stolt over at komme hertil i selskab med min landsmand, general Clay, som har været i Berlin i byens mest kritiske øjeblikke, og som vil komme igen, hvis der nogen sinde bliver brug for det.

For to tusind år siden var det stolteste udsagn: Civis Romanus sum jeg er romersk borger. I dag er det stolteste udsagn i den frie verden: Ich bin ein Berliner. (...)

Der er mange mennesker i verden, som ikke rigtigt forstår eller siger, at de ikke forstår hvad det er, der er fat mellem den frie verden og den kommunistiske verden. Lad dem komme til Berlin. Der er dem, der siger, at kommunismen bringer fremtiden. Lad dem komme til Berlin. Og så er der dem, der siger i Europa og andre steder, at vi kan arbejde sammen med kommunisterne. Lad dem komme til Berlin. Der er endda nogle få, som siger, at sandt nok er kommunismen et ondt system, men det tillader os at gøre økonomiske fremskridt. Lass sie nach Berlin kommen.

Frihed har mange problemer, og demokrati er ikke perfekt, men vi har aldrig været nødt til at bygge en mur for at holde vort folk fra at forlade os. Jeg vil gerne sige på vegne af mine landsmænd, som lever langt herfra, mange mil borte hinsides Atlanterhavet, at de er meget stolte af, at de selv på denne afstand har kunnet dele de sidste 18 års historie med jer. Jeg kender ingen by, som har været belejret i 18 år, der stadig lever så livfuldt og stærkt og med håb og beslutsomhed som byen Vestberlin. Muren er måske nok den mest tydelige og grelle påvisning af det kommunistiske systems fiasko, og skønt den gør det åbenlyst for alle, er det os ingen glæde. For det er, som jeres borgmester så rigtigt sagde det, en krænkelse ikke blot af historien, men af menneskeheden. Muren splitter mænd og hustruer, brødre og søstre, ja, et helt folk, som ønsker at blive forenet.

Det, der gælder i Berlin, gælder for hele Tyskland: Sand og varig fred i Europa kan ikke sikres, så længe en af fire tyskere nægtes frie mænds grundlæggende ret, som er at træffe et frit valg. I de 18 år med fred og velvilje har denne generation af tyskere optjent retten til at være fri, herunder retten til at forene deres familier og deres nation i en varig fred med velvilje over for alle folk. I lever på en forsvarer frihedsø, men jeres liv indgår i det fælles. Så lad mig da bede jer her til slut om at løfte jeres blik og skue ud over de aktuelle farer hen imod morgendagens håb, ud over den frihed, der er begrænset til denne del af Berlin eller til jeres del af Tyskland, og hen mod fremme af frihed overalt. Ud over Muren og ud til dagen, der bringer fred med retfærdighed. Ud over jer selv og ud til hele menneskeheden.

Frihed er udelelig, og så længe én mand er slave, er alle ikke fri. Når alle er fri, så kan vi se fremad mod den dag, hvor denne by vil blive sluttet sammen som én, og dette land og dette storslåede kontinent Europa bliver del af en fredelig og håbeful klode. Når den dag omsider oprinder, som den vil gøre det en dag, så kan folket i Vestberlin med rette glæde sig over, at de gik forrest i næsten to årtier.

Alle frie mænd, hvor end de måtte leve, er borgere i Berlin. Som en fri mand er jeg derfor stolt over at sige ordene: Ich bin ein Berliner.

John F. Kennedy: Ich bin ein Berliner, tale i Berlin 26/6-1963. Oversat af Sara Høyrup i: Ich bin ein Berliner-talen. Kristelig Dagblad, 25. juni 2013.

Først i 1989 fik indre kræfter i Østtyskland og omlægningen af Sovjetunionens udenrigspolitik og forholdet til sine allierede i Øst- og Centraleuropa Berlinmuren bragt til fald.

Kaprustning

Et andet meget tydeligt spor, som Den Kolde Krig trak efter sig var supermagternes våbenkapløb. Op gennem 1950'erne kæmpede USA og Sovjetunionen om at udvikle de

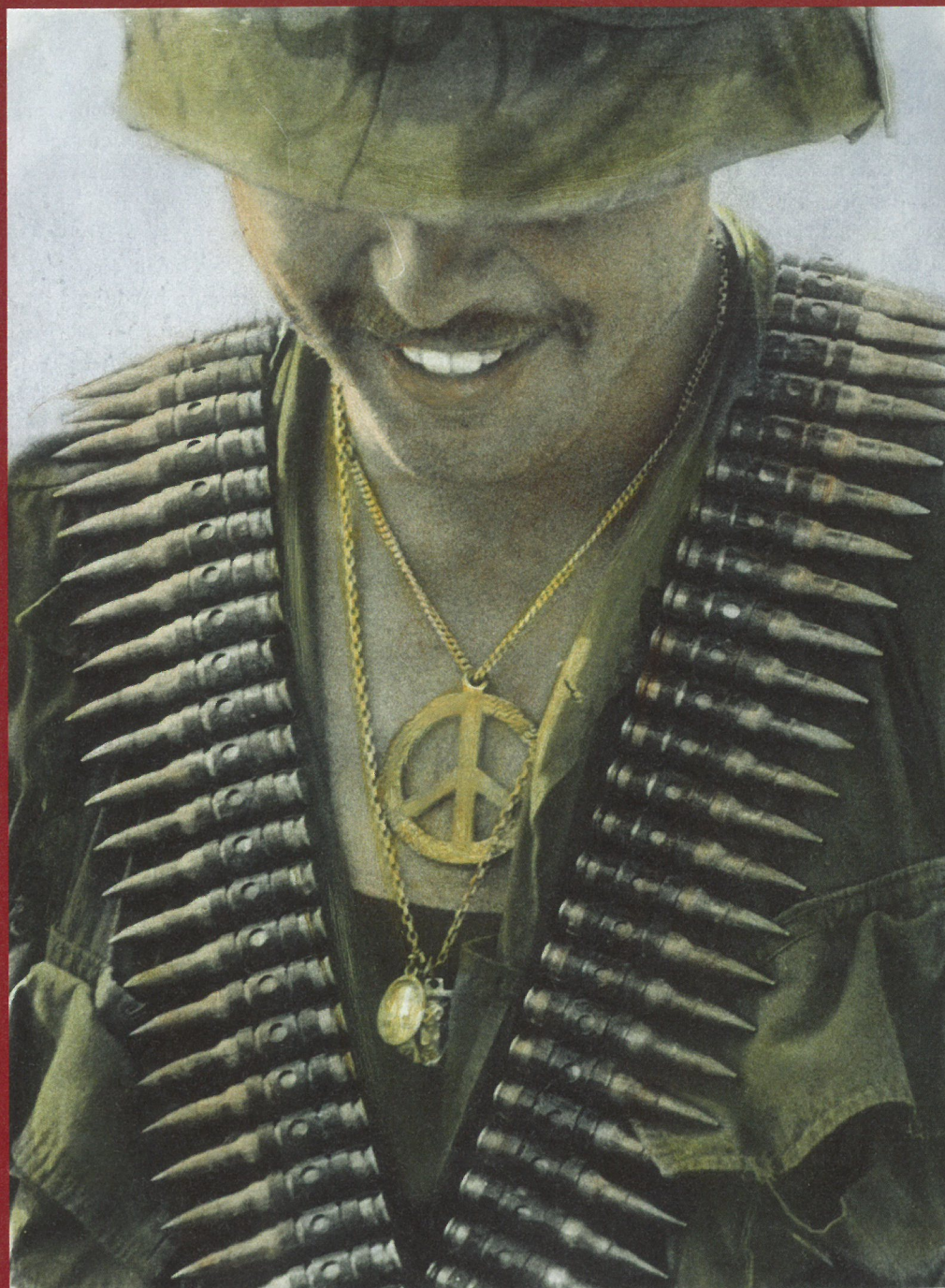
mest slagkraftige kernevåben. Først kom atombomben, der blev udviklet under Anden Verdenskrig, siden kom brintbomben, der var tusind gange stærkere. Sovjetunionens "Sputnik"-satellit, der i 1957 blev sendt i kredsløb om jorden, satte for alvor amerikanerne under pres. Havde Sovjetunionens teknologiske udvikling overhalet USA?

Det førte til en voldsom opprioritering af rumforskningen og oprettelsen af rumfart-organisationen NASA. Tre år senere erklærede præsident Kennedy, at USA havde som målsætning at få den første mand på månen inden 1970. Også Sovjetunionen havde et ambitiøst rumforskningsprogram. Begge supermagter tillagde rumkapløbet stor ideologisk betydning; succes i rummet skulle symbolisere samfundssystemets overlegenhed. Den 20. juli 1969 kunne store dele af verden se amerikanerne vinde den del af kapløbet, da Neil Armstrong plantede det amerikanske flag på månen.

Afgørende for kaprustningen var dog at begge supermagter fra slutningen af 1950'erne rådede over interkontinentale atomraketter, der på kort tid kunne ramme modstanderen. Nu kunne de to supermagter føre krig direkte mod hinanden til trods for mange tusinde kilometers afstand. Det var især skræmmende for den amerikanske befolkning, der jo ikke havde oplevet krig på deres kontinent siden den amerikanske borgerkrig i 1860'erne. I Første og Anden Verdenskrig deltog USA langt hjemmefra og amerikanerne oplevede ikke krigshandlinger på egen jord, som Sovjetunionen havde gjort det.

Begrebet "second strike", dvs. evnen til at gengælde fjendens angreb, blev nu afgørende, og man talte om terrorbalancen, hvor de to supermagter holdt hinanden i skak for at undgå, at en lille konflikt blev optrappet til en krig med kernevåben, der kunne udlette hele jordens befolkning. Den amerikanske præsident Eisenhower havde i 1950'erne talt om massiv gengældelse mod ethvert angreb rettet mod vestens (og derved USA's) interesser, men den nye teknologi kunne en massiv gengældelse ende i jordens udslættelse. Derfor introducerede præsident Kennedy i begyndelsen af 1960'erne en ny strategi, hvor han talte om "flexible response", dvs. en afpasset gengældelse, der var afstemt angrebets proportioner. Det betød, at der blev behov for flere soldater og konventionelle våben, hvilket medførte en kraftig oprustning i 1960'erne. Frygten for kernevåben og atomkrig stod derfor helt centralt for den internationale fredsbevægelse, der opstod i 1960'erne og som ønskede nedrustning og en fredeligere verden. Ved de mange fredsdemonstrationer, der prægede slutningen af 1960'erne og 1970'erne, blev John Lennons sang "Give Peace A Chance" symbolet på kampen mod supermagternes våbenkapløb.

Våbenkapløbet fortsatte op gennem 1980'erne og var medvirkende til, at Sovjetunionens økonomi var så dårlig, at det blev nødvendigt med reformer, der skulle rette op på økonomien og det sovjetiske samfund. Det førte i første omgang til nedrustningsforhandlinger og på længere sigt blev reformerne medvirkende til at kommunismen faldt fra hinanden i slutningen af 1980'erne.

Amerikanske soldater kæmpede i Sydvietnam fra 1965-1973.

PROJEKTFORLØB: Vietnamkrigen

I Den Kolde Krig kæmpede supermagterne USA og Sovjetunionen om sine allierede og flere steder i verden kom det til en skyggekrig, hvor de to supermagter trak i trådene. Et tydeligt eksempel herpå ses i det lille sydøstasiatiske land, Vietnam. Her udviklede sig en langvarig krig, der satte sig dybe spor i såvel Vietnam som i den vestlige verden.

Den Kolde Krig, der havde taget sit udspring i Europa blev med Korea-krigen og konflikten omkring missilkrisen i Cuba global. Særlig betydning fik Asien, der efter Kina blev kommunistisk i 1949 understøttede den amerikanske opfattelse af, at kommunismen spredte sig og derfor skulle inddæmmes.

Som direkte konsekvens af den amerikanske inddæmningspolitik blev USA mere om mere involveret i den konflikt, der rasede i Vietnam, der siden slutningen af 1800-tallet havde været en fransk koloni. Under Anden Verdenskrig blev Vietnam besat af japanerne, der smed de fransk koloniherrer på porten. Efter krigen og den japanske kapitulation oprettede kommunisten Ho Chi Minh et selvstændigt Vietnam, men det ville franskmændene ikke acceptere og der udbrød krig i Vietnam mellem franskmændene på den ene side og vietnamesiske oprørere, der var samlet i modstandsgruppen Vietminh.

Guerillakrig

For Frankrig var krigen i Vietnam først og fremmest et spørgsmål om prestige, men det gjaldt også om at sikre Frankrigs økonomiske interesser og den franske befolkning i Vietnam. I løbet af 1946-47 sendte franskmændene et stort antal kamperfarne soldater til Vietnam. Overfor de veludrustede franskmænd stod knap 50.000 Vietminh-soldater med ringe udrustning og næsten ingen kamperfaring. Med dette ulige forhold var Viet-

minh henvist til at føre guerillakrig. Den franske hær kæmpede mod en guerillahær, der var beskedent udrustet, men havde godt kendskab til terrænet.

Krigen vakte i de første år ingen større international opmærksomhed. Selv i Frankrig var krigen i Indokina en krig, man ikke talte om. I 1946-47 var Frankrig endnu ikke kommet på fode efter Anden Verdenskrig, og ikke mange spekulerede på situationen i Indokina. Der blev ikke sendt franske værnepligtige til Vietnam, og krigen blev udkæmpet udelukkende af fremmedlegionærer, professionelle franske soldater samt vietnamesiske og nordafrikanske lejesoldater. Stormagten USA viste kun ringe interesse for situationen i Indokina. Amerikanerne havde ikke sympati for franskmændenes ønske om at beholde deres kolonier i Indokina, og USA havde desuden støttet Vietminh under Anden Verdenskrig.

I 1949 blev Vietnam officielt delt i to stater: det kommunistiske Nordvietnam og det pro-vestlige Sydvietnam.

Dominoteorien

I takt med, at det storpolitiske klima blev koldere efter magtskiftet i Kina og Korea-krigens udbrud, ændrede USA sit syn på situationen i Vietnam og betragtede nu Vietminh som et led i den verdensomspændende kommunistiske ekspansion. Den amerikanske præsident Truman var bange for, at hvis USA ikke forhindrede yderligere kommunistisk ekspansion ville USA miste anseelse blandt sine allierede. Den første amerikanske militærhjælp til Sydvietnam kom i juni 1950 umiddelbart efter Koreakrigens udbrud, men USA deltog ikke direkte med tropper i krigen i Vietnam.

I USA blev Truman i 1953 efterfulgt af Eisenhower som præsident. Den ny præsident lagde op til en hårdere udenrigspolitisk kurs overfor kommunismen, hvilket førte til stigende amerikansk støtte til franskmændene i Indokina (Vietnam, Laos og Cambodja)..

Da Frankrig var en vigtig allieret i kampen mod kommunismen i Europa, tilsidesatte USA sin tidligere anti-kolonialistiske politik, og i 1954 bar USA 75 pct. af franskmændenes udgifter til krigen i Indokina. Eisenhower opfattede kommunismen som en smitsom sygdom, der bredte sig, hvis ikke USA hjalp de siddende regeringer i Asien til at holde sig ved magten og bekæmpe de kommunistiske oprørsbevægelser. Den 7. april 1954 lancerede Eisenhower på en pressekonference den såkaldte Dominoteori, hvor han sammenlignede staterne i Asien med dominobrikker. Dominoteorien blev grundlaget for USA's vietnampolitik frem til 1969.

På det overordnede plan handlede Vietnamkrigen om kampen mellem to ideologiske modstandere, det kapitalistiske Sydvietnam med USA som sin hovedallierede, og det kommunistiske Nordvietnam med Kina og Sovjetunionen i ryggen.

På det nationale niveau handlede det mere om retten til selvstændighed, der blev båret frem af de vietnamesiske nationalister i form af Vietminh.

Det viste sig, da den endelige styrkeprøve skulle sættes ind i de øde bjergområder omkring junglefæstningen Dien Bien Phu. Under den 8 uger lange Vietminh-belejring

af Dien Bien Phu blev den franske modstand langsomt brudt ned, og den 7. maj 1954 endte krigen med fransk nederlag såvel militært som mentalt. Nederlaget blev enden på Frankrigs tilstedeværelse i Indokina.

Nord- og Sydvietnam

Som følge af Genève-konferencen, der fulgte det franske nederlag, blev Vietnam delt for anden gang på mindre end 10 år. Vietnams deling, som kun skulle have været midlertidig, kom til at vare i 20 år. Det betød, at de to zoner udviklede sig forskelligt og efter forskelligt samfundsmæssigt mønster.

I Nordvietnam udviklede der sig et kommunistisk styre, der baserede sig på Karl Marx teorier, og styret i Hanoi fik tætte forbindelser til både Kina og Sovjetunionen.

Som præsident for Nordvietnam gennemførte Ho Chi Minh en række landbrugsreformer efter klassisk kommunistisk forbillede, og forsøgte ligeledes at bygge en industri op. Dog var landbruget den alt dominerende indkomstkilde og størstedelen af befolkningen var beskæftiget i landbrugssektoren. Gennem planøkonomi og centralisme blev Nordvietnam styret af kommunistpartiet, der var det eneste tilladte parti.

Umiddelbart efter aftalerne i Genève påbegyndte man i nord en jordreform, der skulle forsøge at udligne den skæve jordfordeling. Resultatet blev at ca. 800.000 hektar jord blev fordelt mellem ca. to millioner bondefamilier, der tidligere kun havde haft meget små brug eller slet ingen jord. Med den private ejendomsret til jorden fordelt på de mange småbønder håbede Vietminh at komme godsejerne og storbøndernes magt til livs. Men fordelingen af jorden på småbønderne betød, at jordbrugene stadigvæk var meget små, og da høsten slog fejl i 1957 måtte mange småbønder sælge deres jord for at overleve.

I perioden 1954-1965 blev antallet af større industrianlæg øget fra 40 til ca. 1.200. En vigtig forudsætning for denne udvikling i sværindustrien var de rige forekomster af kul, der blev Nordvietnams vigtigste energikilde. Efter 1954 blev udenrigshandelen forøget, samtidig med, at den blev flyttet fra de gamle handelspartnere til de kommunistiske stater. Kina og Sovjetunionen var de næste årtier Nordvietnams vigtigste handelspartnere.

I Sydvietnam udviklede der sig en stat, der baserede sin på kapitalisme og demokrati, men det viste sig hurtigt, at den katolske ministerpræsident Diem tilsidesatte al opposition og det buddhistiske befolkningsflertal. Derved opstod der en stærk folkelig modstand mod det korrupte og understrykkende styre.

Den Nationale Befrielsesfront (FNL)

I 1960 sluttede forskellige modstandsgrupper sig sammen og dannede Den Nationale Befrielsesfront (FNL – Front National de Liberation).

Kernen i FNL blev et stort antal tidligere Vietminh-soldater, der var blevet i Syd-vietnam efter 1954, og kommunisterne, der blev støttet direkte af Nordvietnam. På

grund af befolkningens utilfredshed med Diem-styret fik FNL stor folkelig opbakning, der i begyndelsen mindede om den brede folkelige støtte til Vietminh under Indokina-krigen mod franskmændene.

FNL måtte have et politisk program for at kunne optræde som legalt alternativ til Diemstyret, og samtidig have et civilstyre til administration af de områder, der var under deres kontrol. For at få maksimal støtte fra Diems modstandere udarbejdedes i december 1960 et 10-punkts program.

Den amerikanske regering mente, at FNL var styret direkte af det kommunistiske Nordvietnam. Det er dog mere rigtigt at betegne FNL som en ren sydvietnamesisk befrielsesfront, der fik støtte og forsyninger fra Nordvietnam. Først da USA optrappede krigen fra 1965 sendte Nordvietnam hærenheder til Sydvietnam.

FNL nedsatte komiteer i landbyerne, som distribuerede løbesedler, politisk materiale og andre publikationer, og som orienterede om regionens problemer og om kampene mod Diem-styret via radiostationer i bjergene. Befrielsesfronten besøgte ofte landsbyerne efter mørkets frembrud for at rekruttere nye medlemmer.

USA's støtte til Diem, hvis handlinger var af en sådan karakter, at det vakte afsky i det meste af den vestlige verden, blev i større og større grad en belastning for den amerikanske præsident Kennedy. I sommeren 1963 blev Saigon rystet af en lang række demonstrationer, hvor buddhisterne viste deres utilfredshed med det katolske Diem-styre. Krisen blev forværret i juni 1963, da syv munke i protest mod Diem-styret foretog selv-mordsbrændinger. Billeder fra demonstrationerne gik verden rundt og førte til stigende kritik af den amerikanske regerings støtte til Diem.

Som resultat af dette blev Diem fjernet den 1. november 1963 ved et militærkup, der havde USA's fulde støtte. Kuppet var et udtryk for den amerikanske regerings stadig dybere engagement i Sydvietnams indre forhold. Men hvad lå til grund for, at amerikanerne blev mere og mere involveret i Vietnam?

USA øger sit engagement

I perioden efter Genève-aftalerne steg antallet af amerikanske militærrådgivere i Vietnam fra 685 i 1954 til ca. 2.000 i 1961. På denne måde forsøgte amerikanerne at erstatte franskmændene og støtte deres sydvietnamesiske allierede. Præsident Eisenhower og udenrigsminister Dulles opfattede situationen i Vietnam som en global styrkeprøve mellem USA på den ene side og Sovjetunionen/Kina på den anden. Denne opfattelse overtog John F. Kennedy, da han i januar 1961 blev indsat som ny amerikansk præsident.

I maj 1961 sendte Kennedy 400 specialtropper og 100 militærrådgivere til Vietnam uden offentlighedens kendskab. Kennedys beslutning udsatte spørgsmålet om, hvorvidt USA skulle sende kampstyrker til Vietnam.

Amerikanske soldater under en operation i Sydvietnam, 1967

I november 1963 blev Kennedy dræbt og hans efterfølger vicepræsident Lyndon B. Johnson fulgte Kennedys politik i Vietnam.

I august 1964 rettede Nordvietnam, ifølge amerikanske efterretningskilder, fjendtlige angreb på amerikanske skibe i internationalt farvand i Tonkinbugten. I virkeligheden forsøgte Johnson at bruge episoden i Tonkinbugten som rygdækning for at optrappe krigen mod Nordvietnam og den 7. august 1964 vedtog den amerikanske kongres en resolution, der grundlagte for den amerikanske krig i Vietnam. Resolutionen gav præsidenten frie hænder idet, der stod, at den først blev ophævet når "præsidenten beslutter, at fred og sikkerhed i området er rimeligt sikret gennem internationale betingelser".

De amerikanske soldater i Vietnam

De amerikanske soldater, der kom til Vietnam var hovedsagligt værnepligtige og kom typisk direkte fra High School. Deres gennemsnitsalder var 19 år, hvilket var lavt sammenlignet med soldaterne i Anden Verdenskrig, hvor gennemsnitsalderen var 26. Mange af de unge soldater vidste ved indkaldelsen dårligt nok, hvor Vietnam lå, og hvorfor USA var involveret i krigen så langt fra USA. De fik at vide, at fjenden var kommunismen, men hvordan så den ud? I Vietnam kunne de ikke skelne mellem venner og fjender, der var ikke en front, hvor de skulle kæmpe. De amerikanske soldater var typisk i Vietnam i under et år med en tre måneders rekrutttid inden ankomsten. Mange soldater blev frustreret over livet i Vietnam fordi, de ikke tydeligt kunne se målet med krigen, hvilket tydeligst blev understreget dels af den lokale befolkning, som de skulle beskytte mod kommunismen, ikke var begejstret for, at soldaterne patruljerede og mistænkeliggjorde dem for at samarbejde med fjenden. Der var naturligvis også amerikanske soldater, der så det som deres kald, at kæmpe mod kommunismen i Vietnam.

Sydvietnamesiske Vietcong partisaner taget tilfange af amerikanske soldater i Sydvietnam

Ho Chi Minh stien

Sovjetunionen og Kinas støtte til Nordvietnam og FNL

De to kommunistiske stormagter, Kina og Sovjetunionen, ydede under hele krigen støtte til Nordvietnam og FNL. Men siden 1959 havde der været både magtpolitiske og ideologiske modsætninger mellem de to lande, hvilket medførte at de nærmest konkurrerede om hjælp til det kæmpende Vietnam, samtidig med, at de forsøgte at chikanere modpartens hjælp.

Sovjets indlæg ved de årlige FN-generalforsamlinger indeholdt hver gang et stort afsnit med angreb på USA og Sydvietnam, og støtte og solidaritet til Nordvietnam og

FNL. Noget lignende gentog sig, når de europæiske Warszawapagtlande holdt deres indlæg.

Udover denne politiske støtte var den økonomiske og militære støtte fra Sovjet og Kina hele krigen igennem af vital betydning for Nordvietnam. Hjælpen var før 1965 fordelt på kortsigtet og langsigtet støtte, men siden bombningerne i 1965 bestod den altovervejende af direkte våbenhjælp og forbrugsvarer. Transportmidler, brændstof og ris, hovedsaglig fra Kina og hvede fra Sovjet var blandt de vigtigste fødevarer, der hvert år blev aftalt ved tosidige aftaler.

Militærhjælpen indgik i de årlige hjælpeprogrammer og bestod af våben og instruktører. Mens den kinesiske hjælp bestod af håndvåben og ældre krigsmateriel (fx sovjetisk byggede MIG-15 og MIG-17), leverede Sovjet helt moderne materiel til konventionel krigsførelse (fx MIG-21 og SAM-missiler). Våbenleverancerne kan således begrundes ideologisk, idet Kina sendte håndvåben til støtte for guerillakrig i overensstemmelse med Mao's lære om nationale befrielsesoprør mens Sovjet sendte våben til oprustning og konventionel krig. Der var selvfølgelig også et økonomisk aspekt idet Kina ikke rådede over ressourcer til at sende moderne konventionelle våben i samme størrelsesforhold som Sovjet.

Sydvietnamesiske soldater under patrulje i Sydvietnam, ca. 1968

I den ideologiske strid søgte både Kina og Sovjet at vinde Nordvietnam for deres form for kommunisme, mens det på det realpolitiske område mere var et spørgsmål om at sikre sig, at Nordvietnam ikke kom til at tilhøre modpartens sfære. Kina ønskede at forhindre en "sovjetisk omklamring" mens Sovjet ville forhindre, at Kina gjorde Sydøstasien til et "lydområde". I denne strid søgte Nordvietnam at balancere mellem de to kommunistiske magter, for kun ved hjælp fra begge sider kunne Nordvietnam fortsætte krigen.

Den ideologiske modsætning mellem Sovjetunionen og den nye stormagt Kina spillede en rolle i konflikten, og bundede i, at kommunismens sejr i Kina og Rusland havde fundet sted under vidt forskellige omstændigheder og byggede på to forskellige samfundsklasser. De russiske kommunister støttede sig først og fremmest til industriarbejderklassen og havde i 1917 taget magten ved en hurtig revolution. Den kinesiske kommunisme støttede sig først og fremmest til bønderne og voksede sig stærk gennem en borgerkrig, der varede i årtier.

Af denne årsag betragtede Mao Sovjetunionen som Kinas hovedfjende, og Moskva betragtede Kina som fjende på lige fod med USA.

Krigens vendepunkt: Tet-offensiven

Krigens vendepunkt kom i slutningen af januar 1968 under det vietnamesiske måne-nytår, Tet. Hidtil havde FNL kun angrebet i landområderne, og de sydvietnamesiske byer blev regnet for nogenlunde sikre. Nu angreb FNL også de større byer.

Tet-offensiven og fjernsynets reportager fra FNLs beskydning af den amerikanske ambassade i Saigon satte for alvor gang i den amerikanske modstand mod USA's tilstedeværelse i Vietnam. Det satte den amerikanske regering i et dilemma. På den ene side ønskede Johnson ikke at give udtryk for, at regeringen tog hensyn til den voksende hjemlige modstand mod USA's deltagelse i Vietnamkrigen. På den anden side forudsagde Johnsons nærmeste rådgivere, at et øget amerikansk engagement ville betyde voksende modstand i den amerikanske befolkningen.

I november 1968 vandt republikaneren, Richard Nixon det amerikanske præsidentvalg. Nixon havde i sin valgkamp lovet, at han i Vietnam ville skabe "fred med ære". Det primære mål for USA var ikke længere at redde Sydvietnam, men derimod at sikre USA's troværdighed som supermagt. Det betød, at Nordvietnam ikke måtte vinde krigen for alle amerikanske soldater var ude af Vietnam.

Samtidig med den amerikanske tilbagetrækning reducerede Sydvietnams allierede sine styrker.

Præsident Nixon og hans sikkerhedspolitiske rådgiver Henry Kissinger så en mulighed for at drage nytte af uoverensstemmelsen mellem Kina og Sovjetunionen. Kissinger indså, at Moskva og Pekings gensidige frygt for den anden parts indflydelse i Sydøstasien kunne overflødiggøre USA's tilstedeværelse. I juni 1971 meddelte Nixon, at han ville besøge Kina i februar 1972, hvilket var intet mindre end en revolution i amerikanske udenrigspolitik, for besøget betød jo, at USA anerkendte det kommunistiske Kina. Også for Kina var der tale om et afgørende udenrigspolitisk brud, efter at Kina i løbet af

1960'erne netop havde anklaget Sovjetunionen for at være for imødekommende overfor USA.

Tilnærmelsen mellem Kina og USA betød, at der var diplomatisk kontakt mellem verdens tre førende stater. Trekanten Washington-Moskva-Peking var etableret, og for hver af de tre stater gjaldt det om at undgå, at der opstod for tæt forståelse mellem de to andre. Eksempelvis blev Nixon inviteret til Moskva straks efter det var blevet meddelt, at han ville besøge Kina. På Nixons møder i Peking og Moskva i foråret 1972 var Vietnam og hele Indokina et centralt emne. Kina ønskede at undgå et for kraftigt sovjetisk engagement i Nordvietnam, hvilket kunne styrke Nordvietnams bestræbelser på at samle hele det gamle Indokina. Sovjetunionen var tilsyneladende primært interesseret i en tosidig forståelse med USA.

Ud fra disse forskellige synsvinkler lagde henholdsvis Moskva og Peking pres på Nordvietnam for at få realitetsdrøftelser i gang vedrørende en våbenhvile. I maj 1968 gik den nordvietnamesiske partiledelse med til at indlede fredsforhandlinger med USA i Paris.

Mens forhandlingerne foregik, fortsatte kampene uændret i Sydvietnam. Fredsforhandlingerne mellem USA og Nordvietnam begyndte i Paris i maj 1968. Indtil freden endeligt kunne underskrives næsten 5 år efter, fortsatte kampene i Sydvietnam – og ved forhandlingsbordet i Paris. I januar 1973 forlod de sidste amerikanske soldater Vietnam, og krigen blev de følgende to år en ren borgerkrig, der endte med Nordvietnams sejr i april 1975.

Kampen mod Vietnamkrigen

Vietnamkrigen blev for 1960'ernes og 1970'ernes politiske klima, hvad den fascistiske bølge havde været for 1930'ernes. Overalt tvang krigen folk til at tage stilling, og overalt blev der dannet organisationer og arrangeret demonstrationer til støtte for krigens parter.

I takt med det stigende antal amerikanske soldater i Vietnam og de store tab af menneskeliv voksede antallet af demonstrationer mod Vietnamkrigen. I april 1967 deltog over 350.000 i demonstrationer i New York og San Francisco mod USA's krig i Vietnam. Med slagord som "Win or Get Out" og "Hey, hey, L.B.J., how many kids did you kill today?" vandt anti-krigsstemningen snart indpas i befolkningsgrupper langt uden for studenternes rækker.

Medierne i USA fokuserede på studenternes aktiviteter, hvilket efterlod et indtryk af, at anti-krigsbevægelsen var de unge intellektuelles kamp mod statsadministrationen. Dette er et fejlagtigt billede, idet modstanden mod krigen også var stærk i kredse inden for den kristne kirke og i arbejderklassen. En stor del af dem, som gik med i anti-krigsbevægelsen, var over 30 år, kvinder og af afro-amerikansk oprindelse.

Med til at fremme modstanden mod krigen var det åbenlyse modsætningsforhold, der viste sig at være mellem de amerikanske beslutningstageres udtalelser om krigen og krigens faktiske udvikling. Samtidig med, at præsident Johnson og den øverstbefalen-

de general Westmoreland under Tet-offensiven meddelte den amerikanske befolkning, at USA havde alt under kontrol, og krigen stod foran sin umiddelbare afslutning, viste daglige tv-transmissioner kraftige beskydninger af den amerikanske ambassade i Saigon.

Selvom kampen mod den amerikanske krig foregik på gaderne foregik der sideløbende en ideologisk krig på den politiske scene, der særligt delte det demokratiske parti. I modsætning til republikanerne, der fortrinsvis støttede op om krigen, var demokraterne splittede.

Det kommunistiske Vietnam

I årene efter genforeningen af Nord- og Sydvietnam i 1975, udviklede sig et kommunistisk styre, hvor det nordvietnamesiske kommunistpart satte sig tungt på magten. Den kapitalistiske økonomiske struktur, der havde eksisteret i Sydvietnam blev ændret og lagt ind i planøkonomiske rammer. Den politiske opposition, der fandtes i syd, blev arresteret og mange vietnamesere kom i genopdragelseslejre, så de kunne se kommunismens sande værdier.

Den kommunisme, som blev bragt til Sydvietnam med kampvognene i 1975, har aldrig rigtigt vundet befolkningens hjerte. Nok sympatiserede befolkningen i syd ikke med de skiftende og ofte korrupte politikere, der havde siddet ved magten, men de ønskede ikke et kommunistisk styre, hvor landbruget blev kollektiviseret, og handel og industri blev nationaliseret. De sydvietnamesere, der havde samarbejdet med amerikanerne og kæmpet mod FNL og Nordvietnam, blev forfulgt og man regner med at ca. en million sydvietnamesere flygtede fra landet. De fleste i små både i håb om at blive samlet op af fremmede skibe i internationalt farvand. Der af betegnelsen "bådflygtninge", der var på alles læber i slutningen af 1970'erne.

Men det første tiår efter krigen var en økonomisk katastrofe for Vietnam. Kollektiviseringerne og landbrugsproduktionen slog fejl, og kineserne, der ikke ønskede et stærkt Vietnam, skar sin bistand ned, derved blev Vietnam kastet i armene på Sovjetunionen og Østblokken. Den katastrofale økonomi fik i 1986 Vietnams kommunistiske regering til at slå ind på en ny kurs, der var inspireret af de økonomiske reformer i Kina. Den nye politik blev kaldt Doi Moi.

Doi Moi betyder på vietnamesisk fornyelse og har været hovedhjørnестenen i Vietnams økonomiske politik siden slutningen af 1980'erne, og har banet vejen for et Vietnam som et asiatisk højvækstområde som Singapore, Malaysia, Taiwan og Hong Kong – de såkaldte økonomiske tigre. Sammen med markedsøkonomien fastholdt kommunistpartiet sin politiske magt.

For nok ønsker kommunistpartiet økonomisk liberalisme og tættere samkvem med de kapitalistiske lande i Sydøstasien, men et flerpartisystem står ikke på dagsordenen.

Projekt om Vietnamkrigen

Projektintroduktion

Sammen med dette kapitel og med kilderne, skal du arbejde med et af følgende emner i Vietnamkrigen:

Tema 1: Amerikansk Vietnampolitik

Tema 2: Vietnamesernes modstand

Tema 3: De amerikanske soldater i Vietnam

Tema 4: Film som historisk kilde

Som forudsætning for at kunne lave dette projekt skal du som minimum have læst kapitel 7 og så dette kapitel. Brug også værktøjsafsnittet bagerst i bogen.

Projektarbejdet – Trin 1

Når du har læst dette kapitel skal du kunne besvare følgende forståelsesspørgsmål:

1. Hvad er årsagen til at USA involverer sig i konflikten i Vietnam
2. Beskriv hhv. Nordvietnam og Sydvietnam med hensyn til styreform, ideologi og økonomi.
3. Beskriv de to parter i Vietnamkrigen med hensyn til mål og midler? Hvad kæmper de om?
4. Beskriv udviklingen i den amerikanske vietnampolitik fra Kennedy til Nixon. Hvorfor trækker USA sig ud i 1973?
5. Angiv årsager og forklaringer på, hvorfor Nordvietnam og FNL vinder krigen.

Projektarbejdet – Trin 2

Du skal nu læse ALLE teksterne, der her følger. Efter du har læst teksterne og besvaret de efterfølgende spørgsmål til hver tekst, skal du sammen med din gruppe udvælge et af de fire temaer.

Projektarbejdet – Trin 3

Gruppen skal opstille en problemformuleringen (brug værktøjsafsnittet) og en synopsis.

Projektarbejdet – Trin 4

Gruppen laver et oplæg, der besvarer problemformuleringen og følger synopsen.

Kilder til projektarbejde om Vietnamkrigen

TEMA: Amerikansk Vietnampolitik

Tekst 1 – Truman-doktrinen, 1947

Den 12. marts 1947 holdt den amerikanske præsident Harry S. Truman følgende tale i den amerikanske kongres. Baggrunden var, at den demokratisk valgte græske regering anmodede om amerikansk hjælp i den græske borgerkrig, hvor kommunistiske grupper forsøgte at tage magten. Talen blev startskuddet til en ny aktiv amerikansk udenrigspolitik, der er blevet kendt under navnet "inddæmningspolitikken".

Et af de vigtigste mål for De forenede Staters udenrigspolitik er at skabe betingelser, under hvilke vi og andre nationer vil være i stand til at arbejde os frem til en tilværelse, der er fri for tvang. Dette var et fundamentalt spørgsmål i krigen mod Tyskland og Japan. Vor sejr blev vundet over lande, som søgte at påtvinge andre nationer deres vilje og livsform.

For at sikre nationernes fredelige udvikling, fri for tvang, har De forenede Stater taget ledende del i oprettelsen af De forenede Nationer. De forenede Nationer er bestemt til at gøre en varig frihed og uafhængighed for alle dets medlemmer mulig. Vi kan imidlertid ikke virkeliggøre vore hensigter, medmindre vi er villige til at hjælpe frie folk med at opretholde deres frie institutioner og deres nationale uafhængighed mod aggressive bevægelser, som søger at påtvinge dem totalitære styreform (bifald).

Dette er ikke andet end en åben erkendelse af, at totalitære styreform, som lægges på frie folk ved direkte eller indirekte aggression, underminerer grundlaget for international fred og derved De forenede Nationers sikkerhed.

Folk i mange af verdens lande har nylig fået påtvunget totalitært styre imod deres vilje. De forenede Staters regering har hyppigt protesteret mod tvang og

tryk, mod krænkelse af Jaltaaftalen i Polen, Rumænien og Bulgarien. Jeg må også fastslå, at der har været en lignende udvikling i et antal andre lande.

I dette øjeblik af verdenshistorien må næsten enhver nation vælge mellem to forskellige måder at leve på. Valget er alt for ofte ikke frit.

Den ene livsform er baseret på flertallets vilje og er karakteriseret af frie institutioner, repræsentativt styre, frie valg, garantier for den personlige frihed, tale- og religionsfrihed og frihed for politisk undertrykkelse.

Den anden livsform hviler på en minoritets vilje med magt over flertallet. Den hviler på terror og undertrykkelse, en kontrolleret presse og radio, forudbestemte valg og undertrykkelse af den personlige frihed.

Jeg tror, det må være De forenede Staters politik at støtte frie folk, som gør modstand mod forsøg fra væbnede minoriteter eller tryk udefra på at undertrykke dem.

Jeg tror, vi må hjælpe frie folk til at forme deres egen skæbne på deres egen måde.

Jeg tror, at vor hjælp først og fremmest skal ske gennem en økonomisk og finansiel bistand, som er af væsentlig betydning for økonomisk stabilitet og ordnede politiske fremgangsmåder.

Verden er ikke statisk, og statusquo (: den øjeblikkelige tilstand) ikke hellig. Men vi kan ikke tillade ændringer i status quo ved krænkelse af De forenede Nationers pagt med sådanne metoder som tvang eller ved sådanne midler som politisk infiltration. Ved at hjælpe frie og uafhængige nationer til at opretholde deres frihed vil De forenede Stater styrke principperne i De forenede Nationers pagt.

Man behøver kun at kaste et blik på kortet for at se, at den græske nations overlevelen og uafhængighed er af største vigtighed. Hvis Grækenland skulle komme under kontrol af en væbnet minoritet, vil virkningen på dets nabo, Tyrkiet, blive øjeblikkelig og alvorlig. Forvirring og forstyrrelse vil antagelig spredes gennem hele Mellemøsten.

Desuden vil en udslettelse af Grækenland som uafhængig stat få dyb virkning på de lande i Europa, hvis folk kæmper med store vanskeligheder for at opretholde deres frihed og uafhængighed, mens de udbedrer krigens skader.

Det ville være en ubeskrivelig tragedie, om disse lande, som har kæmpet så længe mod en overvældende overmagt, skulle miste den sejr, de har ofret så meget for. Sammenbrud af frie institutioner og tab af uafhængighed vil ikke blot være ulykkelig for dem, men for hele verden. Mismod og sandsynligvis nederlag vil hurtigt blive de nabofolks lod, som kæmper for at opretholde deres frihed og uafhængighed.

Hvis vi undlader at hjælpe Grækenland og Tyrkiet i denne skæbnetime, vil virkningen blive langtrækkende for Vesten som for Østen. Vi må gribe til øjeblikkelig og beslutsom handling.

Jeg anmoder derfor Kongressen om at bevillige et beløb på 400 mill. dollars som hjælp til Grækenland og Tyrkiet for perioden, der slutter d. 30. juni 1948. (...)

Foruden denne kapital beder jeg Kongressen billige, at amerikansk civil og militært personel sendes til Grækenland og Tyrkiet efter disse landes begæring for at hjælpe med ved genopbygningen og for at overvåge brugen af sådan finansiel og materiel hjælp, som bliver leveret. Jeg anbefaler også, at der gives bemyndigelse til instruktion og træning af udvalgt græsk og tyrkisk personel.

Endelig beder jeg Kongressen give mig en bemyndigelse, der tillader den hurtigste og mest effektive brug af de varer, forsyninger og kapital, som bliver vedtaget.

Hvis mere kapital eller yderligere bemyndigelse skulle blive nødvendig for de formål, der er angivet i dette budskab, skal jeg ikke tøve med at bringe sagen for Kongressen. Om denne sag må den udøvende og lovgivende del af styrelsen arbejde sammen.

Det er en alvorlig kurs, vi slår ind på. Jeg ville ikke anbefale den, hvis alternativet ikke var endnu alvorligere (spredt bifald).

De forenede Stater bidrog med 341 milliarder dollars for at vinde Den anden Verdenskrig. Dette var en investering i verdens frihed og verdensfreden. Den hjælp, som jeg anbefaler til Grækenland og Tyrkiet, andrager lidt mere end en tiendedel af 1 % af denne investering. Det er kun sund fornuft, at vi skal beskytte denne investering og sikre, at den ikke var forgæves. Detotalitære styreformers sæd bliver næret af sult og nød. Den spredes og vokser i fattigdommens og stridens onde jordbund. Den når sin fulde vækst, når folks håb om en bedre tilværelse er afgået ved døden. Vi må holde dette håb i live.

De frie folk i verden ser hen til os om hjælp til at fastholde deres frihed. Hvis vi vakler i vor ledelse, bringer vi verdensfreden i fare, og vi vil sikkert bringe vor egen nations velfærd i fare. Et stort ansvar er lagt på os ved begivenhedernes hurtige udvikling. Jeg er sikker på, at Kongressen vil møde dette ansvar på den rigtige måde (bifald).

Herry S. Truman: Tale for Kongressen, 12/3-1947. Oversat af Svend Aage Bay: Kilder til belysning af forholdet mellem Sovjetunionen og vestmagterne 1945-1955. Gyldendal, 1971.

Spørgsmål til tekst 1

1. Hvad ønsker Truman at opnå med sin tale? Hvilke virkemidler bruger han for at nå sit mål?
2. Beskriv med egne ord det modsætningsforhold som Truman opstiller.
3. Find den centrale formulering af Truman-doktrinen
4. Hvilke konsekvenser vil det have, hvis USA ikke hjælper den græske regering?

Tekst 2 – Domino-teorien, 1954

I perioden 1950-54 involverede USA sig mere og mere i Frankrigs krig i Indokina, en krig som Frankrig tabte i 1954. Til grund for USA's stigende engagement i Asien lå den såkaldte domino-teori, som den amerikanske præsident Dwight D. Eisenhower her forklarer på en pressekonference 7. april 1954.

Spørgsmål fra Robert Richards, Copley Press: Hr. præsident. Vil De være så venlig at udtale Dem om Indokinas strategiske betydning for den frie verden? Jeg mener, at der i hele befolkningen er en manglende forståelse for hvad det betyder for os.

Præsidenten: Der er selvfølgelig både specifikke og generelle forhold, når man taler om dette emne.

For det første er området værdifuldt, fordi det producerer råvarer, som verden behøver. Dernæst er der den mulighed, at mange mennesker bliver underlagt et diktatur, som er fjendtligt stemt overfor den frie verden. Til slut er der den større risiko der følger af hvad man kan kalde de "faldende dominoers" princip.

Man har en række dominobrikker opstillet, man vælter den første, og det der vil ske med den sidste er, at den med sikkerhed vil blive væltet meget hurtigt. Dette kunne blive begyndelsen til en opløsning, som vil have de mest skæbnesvangre konsekvenser.

Nå, med hensyn til første punkt er især to produkter fra dette særlige område vigtige for verden, nemlig tin og wolfram. Der er selvfølgelig også andre, gummiplanter osv. Med hensyn til befolkningen der kommer under dette herre-

dømme, så har Asien allerede fået ca. 450 millioner mennesker under det kommunistiske herredømme, og vi har simpelthen ikke råd til at miste flere.

Men når vi kommer til den mulige begivenheds-række; tabet af Indokina, Burma, Thailand, Malakkahalvøen og endvidere Indonesien. Hvis vi mister de områder, vil vi lide store tab i form af varer og råvarer, men hvad værre er, det drejer sig om millioner og millioner og millioner af mennesker. Endelig, den derved opnåede geografiske position vil få mange konsekvenser. Det vil flytte den såkaldte ø-forsvarskæde bestående af Japan, Formosa (: Taiwan), Filippinerne og det sydlige øhav, og vil udgøre en trussel mod Australien og New Zealand. I sin økonomiske konsekvenser vil det udelukke Japan fra det område, det har brug for som markedsområde – og dermed betyde at det kun har et sted at henvende sig til for at overleve – nemlig de kommunistiske lande. Så de mulige konsekvenser af tabet er uoverskuelige for den frie verden.

Jørgen Granum-Jensen og Lars Thorup: USA i Vietnam. Munksgaard, 1976

Spørgsmål til tekst 2

1. Beskriv hovedindholdet i domino-teorien og forklar, hvorfor den hedder sådan
2. Hvad er den såvel historiske som politiske baggrund for domino-teorien?
3. Hvad er ifølge Eisenhower konsekvensen, hvis USA ikke støtter Indokina?

Tekst 3 – Johnson om USA's involvering i Vietnam, 1965

Den følgende tekst er en tale af den amerikanske præsident Lyndon B. Johnson på Johns Hopkins Universitetet, 7. april 1965.

Vietnam ligger langt fra dette rolige campus. Vi har ikke noget land dér – og vi ønsker det heller ikke. Denne krig er beskidt, brutal og svær. Omkring 400 unge mænd, mænd født i et Amerika sprængfyldt med muligheder og løfter om fremtiden, har mistet livet på Vietnams dampende jord.

Hvorfor tage denne smertefulde vej?

Hvorfor skal denne nation sætte sin ubekymrighed, sine interesser og sin magt for et folk så langt væk fra os?

Vi kæmper, fordi vi bliver nødt til det, hvis vi vil leve i en verden, hvor hvert land frit kan tage skæbnen i egne hænder. Kun i sådan en verden, vil vores frihed være endeligt sikret. (...)

Den første kendsgerning er, at Nordvietnam angreb den uafhængige nation Sydvietnam. Målet er den totale erobring.

Der er sydvietnamesere, som deltager i angrebene på deres egen regering. Men trænede mænd, forsyninger, ordrer og våben flyder i en konstant strøm fra Nord til Syd. (...)

Over denne krig og over hele Asien hersker en anden realitet: Det kommunistiske Kinas stadigt voksende skygge. Regeringen i Hanoi tilskyndes fra Peking [Beijing]. Her befinder sig et regime som allerede har taget Tibets frihed, angrebet Indien og er blevet fordømt af FN for dets aggressioner i Korea. (...)

Skal vi bekymre os om dette? Hvorfor er vi i Sydvietnam?

Vi er der, fordi vi skal holde et løfte. Siden 1954 har alle amerikanske præsidenter støttet det sydvietnamesiske folk. Vi har hjulpet med at bygge op. Og vi har hjulpet med at forsvare. Vi har således, igennem mange år, sværget at hjælpe Sydvietnam med at forsvare sin uafhængighed. Og det er et løfte, vi agter at holde. (...)

Vi er der også for at styrke verdensordenen. Rundt om kloden, fra Berlin til Thailand, er der folk, hvis fortsatte lykke blandt andet afhænger af troen på, om at de kan regne med os, hvis de bliver angrebet. At overlade Vietnam til sin egen skæbne vil underminere allers tillid til værdien af amerikansk løfte. Konsekvensen vil være øget følelse af usikkerhed og ustabilitet, måske endda nye krige.

Vi er også i Vietnam, fordi der er meget på spil, når det gælder magtbalancen. Ingen skal tro, at en tilbagetrækning fra Vietnam vil bringe konflikten til ophør. Kampen vil blusse op påny i et andet land, og derefter et andet land. Den vigtigste lære i vores tid er, at anbrebsiveren aldrig får stillet sin sult. Et tilbagetog fra slagmarken er det samme som forberedelse til den næste krig. Med Biblens ord bør vi sige det samme i Sydøstasien, som vi gjorde i Europa: "Hertil må du komme, ikke længere." (...)

Vores mål er Sydvietnams uafhængighed i tryghed for angreb. Vi ønsker intet andet, end at det sydvietnamesiske folk får muligheden for at styre deres eget land i den retning, de selv ønsker. Vi vil tage alle nødvendige skridt for at nå dette mål. Men vi vil kun gøre det absolut nødvendige.

I de sidste måneder er angrebene på Sydvietnam blevet hyppigere. Derfor er det blevet nødvendigt at svare igen og foretage. Dette ændrer ikke vores mål. Det er en forandring, i hvad vi mener, der skal til for at nå målet. (...)

Disse lande i Sydøstasien er hjemsted for millioner af fattige folk. Hver dag fra daggry til solnedgang kæmper disse mennesker for deres fortsatte eksistens gennem jordens afgrøder. Ofte er de ødelagte af sygdomme, plagede af sult, og døden kommer så tidligt som i fyrreterne. (...)

For vores del vil jeg bede Kongressen om en amerikansk milliardinvestering i FN's programmer, så snart disse bliver iværksat. (...)

Opgaven er intet mindre end at give mere end hundrede millioner mennesker fornyet håb og bedre levevilkår. Der er meget som skal gøres.

Spørgsmål til tekst 3

1. Hvad er budskabet i teksten og hvordan argumenterer Johnson for sit synspunkt
2. Hvad ønsker Johnson at opnå med talen? Hvem er talen rettet til?

Tekst 4 – Tonkinbugtresolutionen

Den 7. august 1964 fremlagde den amerikanske præsident Johnson følgende resolution for kongressen. Resolutionen blev vedtaget med 554 stemmer for og 2 imod. Baggrunden var, at den 2. og 4. august 1964 blev to amerikanske skibe, ifølge amerikanske efterretningskilder, udsat for nordvietnamesisk angreb i internationalt farvand ud for Tonkinbugten. Dette betragtede amerikanerne som en aggressiv handling fra Nordvietnam, idet de amerikanske skibe var på en påstået fredelig mission i farvandet ud for Nordvietnam. Nordvietnameserne påstod derimod, at USA havde krænket nordvietnamesisk 12-miles grænse, og beskydningerne derfor havde fundet sted i nordvietnamesisk farvand.

Den nordvietnamesiske regering erklærede yderligere, at USA havde ydet støtte til sydvietnamesiske angreb på en nordvietnamesisk øgruppe 27-30. juli 1964.

§1 At Kongressen godkender og støtter præsidentens fortsæt som øverstbefalende for de væbnede styrker, om at tage alle nødvendige forholdsregler med henblik på at slå ethvert angreb tilbage rettet mod De Forenede Staters styrker og forhindre yderligere aggression.

§2 De Forenede Stater anser det for vitalt for dets nationale interesser og for verdensfreden, at international fred og sikkerhed opretholdes i Sydøstasien. I overensstemmelse med De Forenede Staters forfatning og med Forenede Nationers charter og i henhold til sine forpligtelser ifølge den Sydøstasiatiske Kollektive Forsvarstraktat er De Forenede Stater derfor indstillet på at træffe alle nødvendige forholdsregler, som præsidenten måtte beslutte, deriblandt anvendelsen af væbnet magt, for at bistå et hvilket som helst medlem eller protokolstat i den Sydøstasiatiske Kollektive Forsvarstraktat, som måtte ønske assistance til forsvar af sin frihed.

§3 Denne resolution udløber, når præsidenten beslutter, at fred og sikkerhed i området er rimeligt sikret gennem internationale betingelser skabt ved handling af de Forenede Nationer eller på anden måde, medmindre den måtte blive ophævet tidligere ved en samstemmende kongresresolution.

Jørgen Granum-Jensen og Lars Thorup: USA i Vietnam. Munksgaard, 1976. 20-21 s.

Spørgsmål til tekst 4

1. Beskriv præsidentens beføjelser til at føre krig som følge af resolutionen
2. Forklar om resolutionen er en krigserklæring eller ej, og hvilken betydning den får for USA's engagement i Vietnam

TEMA: Vietnamesernes modstand

Tekst 5 – Erklæring om det frie Vietnam, 1945

Under Anden Verdenskrig besatte Japan fransk Indokina. Den 15. august 1945 overgav japanerne sig og de vietnamesiske modstandsgrupper (Vietminh) nedsatte befrielseskomiteer

i det meste af Vietnam. Formålet var at få situationen under kontrol og overtage magten efter japanerne. Derfor dannede Vietminh en midlertidig regering, der den 16. august udsendte følgende erklæring om det befriede Vietnam.

1. I Europa er den italienske og tyske fascisme død, og det nye demokratiske bevægelse går frem. Efter at have spillet en stor rolle i udryddelsen af fascismen i Europa har Sovjetunionen erklæret krig mod Japan d. 8. august 1945, fastbesluttet på, sammen med de allierede, at sætte det afgørende slag ind mod fascisterne i Asien. De japanske fascister har overgivet sig betingelsesløst. De allierede styrker vil snart nå frem til alle de steder, hvor de japanske tropper er udstationeret. Bevægelsen for national befrielse og nyt demokrati vokset i styrke og udbredelse rundt om i verden.
2. I vort land falder den japanske magt fra hinanden. Idet den benytter sig af lejligheden, har oprørskomiteen, som er dannet af Vietminh Frontens øverste råd, beordret vore befrielsesstyrker til at afvæbne de flygtende japansketropper, og til at udvide deres aktivitetsområde.
3. Folkets kongres appellerer til hele folket og de revolutionære organisationer om at rejse sig, forene sig i god tid og kæmpe for gennemførelsen af følgende ti punkter:
 - a. At overtage magten og opbygge Vietnams Demokratiske Republik, baseret på fuldstændig uafhængighed.
 - b. At bevæbne folket. At udvikle den Vietnamesiske Frihedshær.
 - c. At konfiskere angribernes og forrædernes ejendom, nationalisere den eller fordele den til de fattige alt efter sagens omstændigheder.
 - d. At afskaffe det gamle skattesystem, som blev indført af franskmændene og japanerne, og i stedet skabe et retfærdigt og rationelt system.
 - e. At udbrede demokratiske rettigheder: Menneskerettigheder. Ejendomsret. Borgerrettigheder: Almindelig stemmeret, demokratiske friheder (frihed hvad angår overbevisning, tanke, tale, forsamling og bevægelse, lighed for nationaliteter og mellemkønnene).
 - f. At omfordele fælles jord på retfærdig vis, at reducere jordafgifter og renter, udskyde tilbagebetaling af lån og organisere støtte.
 - g. At udarbejde arbejdsregler: otte timers arbejdsdag, minimumløn og oprettelsen af en social sikring.
 - h. At opbygge den nationale økonomi, udvikle landbruget og grundlægge en national bank.

- i. At organisere et nationalt uddannelsesvæsen, at bekæmpe analfabetisme, udbrede grundskoleuddannelsen og gøre den obligatorisk. Dvs. opbygge en ny uddannelseskultur.
 - j. At bevare gode relationer til de allierede og de svage små nationer, med henblik på at vinde deres sympati og støtte.
4. Folkets Kongres vedtog oprettelsen af Vietnams Nationale Befrielses Kongres som skal lede vor nationale befrielsesrevolution frem mod sejr. Komiteen er identisk med Viet Nams provisoriske regering, indtil oprettelsen af en officiel regering. Denne komite vil, på folkets vegne, tage sig af relationer til fremmede lande, og afstikke kursen for alle internationale anliggender.

Allan W. Cameron (red.): *Viet-Nam Crisis - A Documentary History*. Bind 1: 1940-1956. Cornell University Press, 1971. 46-58 s. Oversat af Peter Frederiksen i: *Vietnam fra drage til tiger*. Systime, 1996. 19 s.

Spørgsmål til tekst 5

1. Hvad er erklæringens mål og hvilket samfund stiller erklæringen i udsigt?
2. Beskriv de enkelte punkter og forsøg at sætte politiske ideologi eller ideologier på hele eller dele af erklæringen.

Tekst 6 – FNLs 10-punkts program, 1960.

Den sydvietnamesiske modstandsgruppe FNL, der bekæmpede den sydvietnamesiske regering, havde brug for et politisk program for at være et legitimt alternativ til Diem-styret. I december 1960 formulerede FNL følgende politiske program.

1. Fjerne Diem og danne en national demokratisk koalitionsregering.
2. Sikre de demokratiske rettigheder: presse-, ytrings-, forsamlingsfrihed, samt sikre amnesti for politiske fanger.
3. Opbygge et nationalt og suverænt økonomisk system, der tilgodeser landets ressourcer og forbedrer befolkningens levestandard.

4. Gennemføre en jordreform, der sikrer bøndernes ret til jorden.
5. Gennemføre en uddannelsesreform, som bekæmper analfabetismen.
6. Danne en national hær og forbyde fremmede militærbaser i landet.
7. Sikre lige rettigheder for landets minoriteter, samt ligeret mellem mænd og kvinder.
8. Forme en udenrigspolitik baseret på neutralitet og alliancefrihed.
9. Oprette normale forbindelser mellem de to zoner og fremme forhandlingerne for genforening.
10. Bekæmpe aggressive krige og støtte bevægelser, der fremmer fred, demokrati og social udvikling.

Peter Frederiksen: *Vietnam fra drage til tiger*. Systime, 1996. 44 s.

Spørgsmål til tekst 6

1. Hvem henvender programmet sig til og hvad ønsker FNL at opnå med dette program?
2. Hvilket samfund stiller erklæringen i udsigt?
3. Beskriv de enkelte punkter og forsøg at sætte politiske ideologi eller ideologier på hele eller dele af programmet.

Tekst 7 – Sydvietnameseres syn på FNL

I 1974-75 (altså inden Vietnamkrigen var slut) interviewede en amerikansk sociallog en række sydvietnamesere om deres syn på FNL. Her er nogle af beboernes synspunkter.

Første beboer

Under Vietminh-bevægelsen var det helt klart, hvem der var fjenden. Alle var imod franskmændene, og hadede franskmændene, men under hr. Diem var det ikke så klart som før. Med andre ord, frihedsbevægelsen [FNL] måtte vise folk, hvorfor de havde ret, den måtte vise dem, hvorfor de, som den fattige klasse, blev udnyttet af overklassen og amerikanerne (...) De blev ved med at tale om, hvordan det var at bo her, og de blev ved med at forklare os, hvad forskelli-

ge ting i vores liv betød, i forhold til kommunistiske ideer. Nogle af os var imod disse ideer, men de blev ved med at snakke, og så begyndte folk at indse, at der var meget rigtigt i de kommunistiske ideer. Vi kunne for eksempel se, at der var korrupte mennesker i området, og vi kunne se dem blive rige for næsen af os.

Anden beboer

Frihedsbevægelsen [FNL] havde løsninger på alle de vigtigste problemer, som vi alle kendte. De havde en løsning angående jordreformer, som gik ud på, at de ville give jord til de fattige. De havde en løsning angående de høje skatter. De sagde, at frihedsbevægelsen kun ville bruge skattepenge på folket, og at de ville opkræve dem uden korruption. De sagde også, at de ville hjælpe de fattige, og det var også noget, som gjorde dem populære, for mange mennesker i landsbyen var meget fattige.

Tredje beboer

I begyndelsen så det ud til, at meget få mennesker forstod de revolutionære ideer, og at de ikke forstod nogle af de problemer, som var lige for næsen af os. I studiekredsene talte kammeraterne og folk sammen om magt. Vi sagde, at dem som havde magt i vores samfund var dem som var amerikanernes marionetter, og som udgjorde den rige klasse. Den vigtigste ide var, at den fattige klasses folk skulle lytte til disse ideer og være enige i dem.

James Walker Trullinger, Jr.: Village at War. An account of Revolution in Vietnam. Longmann, 1980. 67-70 s. Oversat af bogen forfatter

Spørgsmål til tekst 7

1. Beskriv teksterne som historisk kilde.
2. Beskriv de tre beboers syn på FNL og vurder deres begrundelser for deres syn?
3. Kan der sættes en ideologi på beboernes synspunkter?

TEMA – De amerikanske soldater i Vietnam

Tekst 8 – Daniel Baileys, 1966

Daniel Bailey aftjente fra maj 1966 til juni 1967 sin værnepligt i Vietnam. Den følgende tekst er et brev hjem til sin mor.

Tirsdag, d. 6. september 1966

Kære mor

(...) I går havde min deling seks sårede og en dræbt. Vi var ude i en ildkamp, som varede i ni timer. Vi dræbte en masse VC'er (: Viet Cong, amerikansk betegnelse for fjenden) den operation vi er på nu, men vi har også haft en masse dræbte.

Jeg skrev til Sue og bad hende om at give min ring tilbage til dig. Det er stadig en god ring, selvom den ikke virker alt for godt. Jeg kan altid give den til et andet kvaj, jeg mener pige.

Nå, men mor, jeg har ikke så meget tid, og jeg ville bare have, at du skulle vide, at jeg hardet godt. Når du går i kirke, vil jeg gerne have dig til at give alle folk denne adresse, og bede dem om at sende alt, hvad de kan, såsom gammelt tøj og den slags.

Jeg gik ned til et børnehjem forleden dag, og de små børn dér er ynkværdige. De sover på det bare gulv, og får næsten ingenting at spise.

Grunden til at jeg vil have dig til at bede alle om at hjælpe dem, er at jeg føler at jeg måske har dræbt nogen af deres forældre, og det får mig til at føle mig elendigt tilpas at de skal leve videre uden at have noget. Adresse: Mang-Lan børnehjem, Le-Loi Street, Tuy Hoa, Vietnam.

Kærlig hilsen, din søn

Laura Palmer: Shrapnel in The Heart. Letters and Remembrances from the Vietnam Veterans Memorial. Vintage Books, 1988. 16-17 s. Oversat af bogens forfatter.

Tekst 9 – Joseph E. Sintoni, 1968

Joseph E. Sintoni var 22 år da han 1. januar 1968 begyndte sin værnepligt i Vietnam. Den følgende tekst er et afskedsbrev til sin kæreste i tilfælde af, at han omkom i Vietnam. Brevet er skrevet inden afrejsen til Vietnam. Sintoni blev dræbt 27. marts 1968.

Kære Angela

Dette er langt det sværeste brev, jeg nogensinde kommer til at skrive. Det, der gør det så svært, er, at du vil komme til at læse det i den ulykkelige anledning af min død. Du har allerede hørt om min død; jeg håber, du fik nyheden på en nænsom måde. Herregud, Angie, jeg havde ikke lyst til at dø. Jeg havde så meget at leve for.

Du var min vigtigste grund til at leve. Du er en juvel, en skat, en kvinde hvis attributter attrå af enhver mand.

Du skulle være min hustru. Jeg takker Gud for, at han gav mig de få lykkelige år sammen med dig. Vor fremtid var usikker, men jeg var fuld af fortrosthed. Nej, jeg ønskede ikke at dø, men døden var en del af mit arbejde.

Jeg beder dig om ikke at hade krigen, fordi den har taget mig. Jeg er glad for og stolt over, at jeg er blevet fundet værdig til den opgave at forsvare Amerika. Vietnam er ikke en fjern afkrog af verden. Det er ligesom Sagamore, Brooklyn, Honolulu eller et hvert andet sted i verden, hvor der er amerikanere.

Vietnam er en styrkeprøve for den amerikanske ånd. Jeg håber, at jeg i det små har bidraget til at klare den styrkeprøve. Pressen, fjernsynsskærmen, ugebladene er fyldt med billeder af unge mænd, der brænder deres indkaldelsespapirer for at demonstrere deres mod. Det, de afviser, er den ældgamle lov som siger, at en mand må kæmpe for at beskytte sit eget folk og sit eget land.

Kræver det mod at udfordre myndighederne og brænde indkaldelsespapirerne? Spørg mændene i Dak To, Con Tien eller højde 875, de vil fortælle dig, hvor meget mod det kræver.

De fleste mennesker tænker heller aldrig særligt meget over blodomløbet eller det at trække vejret undtagen når disse funktioner bliver undersøgt af en læge. Frihed er ligesom åndedrættet og blodomløbet en del af vores eksistens.

Hvorfor tager folk deres frihed som en selvfølge. Hvorfor kan de ikke støtte de mænd, som forsøger at beskytte deres livsblod – nemlig frihed?

Patriotisme er mere end at kæmpe eller dø for ens land. Det er at deltage i dets udvikling, dets fremskridt og dets styringsprocesser. Det er at dele omkostningerne ved den frihed, som blev testamenteret til os, og som aldrig helt er blevet betalt. Ikke at bortøde, ikke at udbytte, men at bevare og forøge til gavn for de som kommer efter os.

Ganske som en mand står sammen med sin familie, hvadenten det er rigtigt eller forkert, således kært.

Vi mødes engang i fremtiden. Det gør vi. Jeg vil vente på den dag. Jeg vil holde vagt over dig Angie, og hvis det er muligt hjælpe dig på en eller anden måde, det vil jeg.

Lad det være dig en trøst at vide, at du fyldte mit korte liv med mere lykke end de fleste oplever i løbet af et helt liv.

Og så det uomgængelige her til sidst: Jeg elsker dig af hele mit hjerte, og min kærlighed til dig vil leve i evighed.

Din Joey

Paul Fussel (red.): The Bloody Game. An Anthology of Modern War. Scribner, 1991. Oversat af bogens forfatter.

Spørgsmål til teksterne 8 og 9

1. Beskriv de to breve med hensyn til ligheder og forskelle. Forklar især deres forskellighed.
2. Hvor gamle er soldaterne og hvad er deres skæbne? Sammenlign med tabellerne.

I hvilket værn gjorde soldaterne tjeneste og hvor mange døde?

Værn	Total	%	Heraf døde	Dødsprocent	Ande af døde i %
Hæren	1.407.000	67	38.179	2,7	65,6
Marinekorps	294.000	14	14.836	5,0	25,5
Flåden	126.000	6	2.556	2,0	4,4
Luftvåben	273.000	13	2.580	1,0	4,4

Kilde: The American War library, Washington

Hvordan døde de amerikanske soldater i Vietnam?

Dødsårsag	%
Skudt i nærkamp	31,8
Landminer o.a. bombefælder	27,4
Flystyrt	14,7
Artilleriild eller raketangreb	8,4
Mord eller utilsigtet døds vold	5,8
Drukneulykker eller ildebrand	3,0
Vådeskud	2,3
Trafikulykker	2,0
Sygdom	1,6
Selv mord	0,7
Ukendt dødsårsag	2,0
Total	100,7

Kilde: *The American War library, Washington*

Hvor gamle var de amerikanske soldater, da de døde? (menige)

Alder ved død	Hæren	Marinekorpsset	Flåden	Luftvåbenet
17-19	5.560 (16,6%)	5.521 (39,7%)	219 (11,4%)	34 (3,8%)
20-21	16.163 (48,2%)	5.988 (43,1%)	762 (39,5%)	177 (19,5%)
22-24	6.517 (19,4%)	1.519 (10,1%)	496 (25,7%)	164 (18,1%)
25-29	2.745 (8,1%)	494 (3,6%)	199 (10,3%)	123 (13,6%)
30+	2.559 (7,6%)	376 (2,7%)	253 (13,1%)	408 (45,0%)
Total	33.544 (99,9%)	13.898 (100,0%)	1.929 (100%)	906 (100,0%)

Kilde: *The American War library, Washington*

**Hvor gamle var de amerikanske soldater da de døde?
(underofficerer og officerer)**

Alder ved død	Hæren	Marinekorpsset	Flåden	Luftvåbenet
17-21	764 (9,8%)	15 (1,1%)	-	1 (0,1%)
22-24	2.415 (30,9%)	426 (30,7%)	74 (10,6%)	114 (6,4%)
25-29	3.739 (47,9%)	708 (51,0%)	279 (40,1%)	559 (31,3%)
30+	896 (11,5%)	238 (17,2%)	343 (49,3%)	1.114 (62,3%)
Total	7.814 (100,1%)	1.387 (100,0%)	696 (100%)	1.788 (100,1%)

Kilde: *The American War library, Washington*

Hvor frivilligt gik de i døden?

Alder ved død	Hæren	Marinekorpsset	Flåden	Luftvåbenet
Frivillig	16.374 (48,8%)	12.787 (91,9%)	1.764 (91,6%)	808 (89,1%)
Indkaldt	16.964 (50,5%)	683 (4,9%)	-	-
Reserven	69 (0,2%)	406 (2,1%)	148 (7,6%)	1 (0,1%)
Nationalgarden	68 (0,2%)	-	-	1 (0,1%)
Ukendt	69 (0,2%)	25 (0,1%)	13 (0,6%)	96 (9,4%)

Kilde: *The American War library, Washington*

TEMA: Film som historisk kilde**Film: Platoon**

Instruktør: Oliver Stone

Manuskript: Oliver Stone, baseret på egne krigsoplevelser ved det 25. Infanteriregiment.

USA, 1986. 120 minutter.

Den 19-årige Chris Taylor ankommer som frivillig til Vietnam i september, 1967, for at gøre tjeneste ved det 25. Infanteriregiment nær grænsen til Cambodia. Under en natlig patrulje bliver to soldater dræbt og Taylor lettere såret. Nogen tid efter finder Taylor's deling et forladt Vietcong bunker-anlæg, hvor endnu et par mand bliver dræbt af en booby-trap, og de finder liget af en savnet kammerat ilde tilredt.

Under ledelse af den krigsvante sergent Barnes undersøger de den nærmeste landsby for VC våben, og da de finder nogle, genner de, opsat på hævn, beboerne sammen og terroriserer dem med et par dødsfald til følge. Inden det totalt udarter sig, dukker en anden, ligeså krigsvant sergent, Elias, op; han får situationen bragt under kontrol og gør det klart, at han vil indberette Barnes for mord. Delingen får ordre til at afbrænde landsbyen og evakuere beboerne. Taylor, der tidligere tog del i terroriseringen, får standset en masse-voldtægt af en vietnamesisk pige. Tilbage i lejren er delingen splittet p.g.a. de to sergenter modsætningsforhold.

Næste dag bliver delingen udsat for et bagholdsangreb; løjtnant Wolfe opgiver forkerte koordinater til artilleriet, og nogle soldater bliver dræbt af "friendly fire". Tilbage i lejren er spendingerne i delingen på bristepunktet. Senere bliver hele regimentet løbet over ende af nordvietnamesiske tropper; under kampene kaster Barnes og Taylor sig ud i et dødeligt slagsmål, der bliver afbrudt af eksplosioner fra et luftangreb, der slår dem bevidstløse. Taylor flyver bort med en helikopter; som såret for anden gang er han ude af krigen.

Spørgsmål til filmen:

1. Beskriv filmens begyndelse og forklar hvad Stone vil med citatet fra Prædikernes Bog. Find andre eksempler på religiøse elementer i filmen.
2. Hvad er Taylor's begrundelse for frivilligt at melde sig til krigen?
3. Beskriv hver især Barnes og Elias. Hvordan er de to forskellige?
4. Beskriv sekvensen med overfaldet på landsbyen og sammenlign med overfaldet på landsbyen My Lai (søg på nettet – læs metodeafsnittet). Hvad er lighederne og forskellene?
5. Hvad er filmens holdning til de amerikanske soldaters handlinger i Vietnam?
6. Sammenlign filmens kampscener med det kendskab du har til krigsførelsen i Vietnam ud fra læsning af grundbogen. Synes du scenerne er realistiske?

I værktøjsafsnittet bagerst i bogen er der et afsnit om film som historisk kilde som du bør læse, hvis du vælger dette tema.